

Елисавета Ненчева, гл. ас., д-р

Институт за литература – Българска академия на науките

ПАНИГИРИКЪТ НА ДЯК АНДРЕЙ ОТ 1425 Г. СПРЯМО НАЙ-БЛИЗКИТЕ ПО СЪСТАВ ЮЖНОСЛАВЯНСКИ КОДЕКСИ

Резюме. В статията е направена съпоставката между съдържанието на ръкопис ЦИАИ 182 – Панигирика на дяк Андрей от 1425 г., и още 6 ръкописа, разделени в 3 групи. При съпоставянето на съдържанията на ръкописите, включени в първата група и на тези във втора и трета група се разкриват особеностите на състава на ръкописи, писани с ресавски правопис на Света гора по времето, по което е създаден и Панигирикът на дяк Андрей в Белград при управлението на деспот Стефан Лазаревич (1402–1427) и по нареждане на патриарх Никон, което е отбелязано в приписката към ръкописа.

Ключови думи: панигирик, ЦИАИ 182, съпоставка, съдържание, Хил 496, РАН 301, РМ 4/5, Гилф 56, Зогр 107, Драг 700

Ръкопис № 182 от колекцията на Църковно-историческия и архивен институт при Българската патриаршия (ЦИАИ) в София е писан от книжовника дяк Андрей през 1425 г., по нареждане на сръбския патриарх Никон и по времето на деспот Стефан Лазаревич (княз на Моравска Сърбия през 1389–1402 г. и деспот на Сръбското деспотство през 1402–1427 г.). Кодексът съдържа общо 424 л. хартия, 28,5 x 21,5 см.; водните знаци потвърждават датировката от колофона. Ръкописът е сравнително добре запазен, като 31 л. имат различна степен на повреждане, а последните листове са почти напълно унищожени. Изписан е с полуустав. Правописът се определя като „ранна фаза в създаването на ресавския правопис“¹. Подвързията е кожена, относително

---

¹ Мнението е на Б. Велчева, която изследва текстовете на трите Евтимиеви жития и Похвалното слово за архангелите от св. Климент Охридски (ВЕЛЧЕВА, Б. За езика на дяк Андрей. – В: *Търновска книжовна школа*, Т. 6, В. Търново, 1999, с. 230); то се приема единодушно в съвременната медиевистика. По-рано В. Пандурски класифицира правописа на паметника като „сръбска редакция – нестрого издържана, смесена, с честа употреба на голям ер“ (ПАНДУРСКИ, В. Панигирикът на дяк Андрей от 1425 г. – В: *Търновска книжовна школа*, Т. 1, София, 1974, с. 233); това мнение е преодоляно.

съхранена, с различни типове орнаменти, произходът ѝ не е проучван (нататък ЦИАИ 182).

Кодексът представлява минеен панигирик², в чиито състав са включени преводни похвални слова, жития и други съчинения от авторитетни църковни отци, посветени на църковните празници за септември-ноември (общо 34 творби); вероятно в по-късен момент към състава е прибавена и Повест за пренасяне на мощите на св. Йоан Златоуст от Козма Веститор за 27.01. Сред съчиненията, включени в ръкописа, са и три оригинални произведения на старобългарската литература – пространни жития от патриарх Евтимий Търновски (Житие на св. Петка Търновска, Житие на св. Иван Рилски, Житие на св. Иларион Мъгленски), Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски и Слово за Въведение Богородично от Теофилакт, архиепископ Охридски (наречен в наслова на творбата „архиепископ Български“)³.

Името на кописта на кодекса – дяк Андрей, както и имената на деспот Стефан Лазаревич и патриарх Никон, споменати в общо четири приписки-колофони, са открити при разлепването на л. 417 от проф. протоерей Иван Гошев през 30-те години на ХХ в., по време на работата му със сбирката в библиотеката на тогавашния Църковен историко-археологически музей (днес сбирката от ръкописи се пази в ЦИАИ). Няколко години по-късно е изказано за пръв път предположение, че е възможна идентификация на дяк Андрей с Андроник, ученик на патриарх Евтимий Търновски, за когото се споменава в съчинението на Константин Костенечки „Сказание за буквите“, по-късно се появява и

---

² Панигирият се определя като агиографско-хомилитичен сборник с устойчив или относително-устойчив състав, в който са поместени похвални слова, празнични беседи и жития за най-значимите подвижни и неподвижни празници от църковния календар (ИВАНОВА, Кл. Класификация, типология и каталогизация на някои типове сборници в балканската славянска ръкописна традиция. – В: *Славянска палеография и дипломатика*, 2, София 1985, с. 177).

³ Най-ранният опис на ръкописа е от 1918 г., когато кодексът е част от библиотеката на Скопската митрополия (СНЕГАРОВ, Ив. Из Скопските книгохранилища. – *Общ подем*, 1918, кн. 9–10, с. 442–444); през 1923 г. е дарен от скопския митрополит Неофит на Националния църковен историко-археологически музей. Описания на съдържанието на кодекса и на съдържащите се в него приписки има в статии на проф. прот. Ив. Гошев (ГОШЕВ, Ив. Записки и исторически текстове из непубликуваните още ръкописни и старопечатни книги (инв. № 158–223) на Църковния историко-археологически музей при Св. Синод в София. – В: *Годишник на Софийския университет. IV. Богословски факултет*, 1926–1927, с. 348–350); В. Сл. Киселков (КИСЕЛКОВ, В. Сл. Евтимиевият ученик Андрей. – *Училищен преглед*, кн. 2, 1931, с. 246–254); опис на ЦИАИ 182 е направен и от В. Пандурски (ПАНДУРСКИ, В. Панигирият на дяк Андрей от 1425 г., с. 234–237).

друга хипотеза – за идентичност между кописта на ЦИАИ 182 и Андрей, ученик на Евтимий и учител на Константин Костенечки, споменат в приписка към преписа от „Пътуване до Палестина“ в изгубения днес Ловчански сборник (известен още като сборник „Неделчев“), но и в двете хипотези има противоречия и неясноти⁴.

Съдържанието на панигирика на дяк Андрей го поставя сред най-ранните новоизводни сборници от панигиричен тип в южнославянската книжнина. Преписите на Евтимиевите житиеписни творби, както и на словото от Климент Охридски, включени в него, са сред най-старинните по хронология. Настоящата статия е посветена на срав-

---

⁴ Още през 30-те години на ХХ в. възниква т. нар. Бачковска хипотеза за личността на дяк Андрей, копист на панигирика от 1425 г., обвързана с живота на Константин Костенечки и патриарх Евтимий, която обаче не се опира на никакви факти, освен на съвпадения на имена – Андрей и Андроник, открити в различни източници. От приписката в изгубения Ловчански сборник със смесено съдържание (или сборник „Неделчев“) става ясно, че Константин Костенечки е бил ученик на един от последователите на последния български патриарх Евтимий и това е било известно, а също е било оценено от неговите съвременници (НЕНЧЕВА, Е. За личността на дяк Андрей. – В: *Думи срещу догми. Сборник с доклади от Дванадесетата национална конференция за студенти, докторанти и средношколци*, Пловдив: Контекст, 2010, с. 216–222). За личността на дяк Андрей пишат и сръбски учени – през 1963 г. сръбският учен Дж. Сп. Радойчич (РАДОЈЧИЋ, Ђ. Сп. *Творци и дела старе српске књижевности*. Титоград 1963, с. 221–231) привежда приписка, оставена в апостол, датиран от 30-те г. на XV в., в която се открива в тайнопис, разчитан няколко пъти порешно от различни учени непълното име „Андр...“, обвързано с титлата „параеклесиарх на Белградската митрополия“; Радойчич обаче не отбелязва дали тайнописът, употребен в този кодекс от неизвестен книжовник, е същият като в панигирика от 1425 г. – при сравнение се вижда, че в приписката в апостола „а“ от изписаното с тайнопис име например не е заменена с друга буква, докато в приписката в панигирика буквата се заменя с друга буква с числовата стойност 9, за да се получи сбор от 10, според правилата на византийския тайнопис. Радойчич не уточнява и дали са правени опити да се сравнят почерците на кописта от апостола, съдържащ приписката, с панигирика на дяк Андрей. За жалост, ръкописът от околностите на гр. Призрен, който е бил част от колекцията на Белградската Народна библиотека, е унищожен по време на Втората световна война. Една от най-новите публикации по темата за личността на дяк Андрей е на И. Шпадиер от 2004 г., в която авторката прави кратък преглед на публикациите по въпроса и напомня за едно от предположенията, изказани от Радойчич, че книжовникът може да е участвал в преписването и на други три панигирика от годишния цикъл (ШПАДИЈЕР, И. Дијак Андреја – савременик Никона Јерусалимца. – В: *Зетске Свете Горе, 1 (Никон Јерусалимац)*. Цетиње 2004, с. 145). Това предположение, както и вероятността дело на дяк Андрей да са други ръкописи от първите три десетилетия на XV в., все още не е доказано.

нение на състава на ЦИАИ 182 с други подобни ръкописи и определяне на мястото му в репертоара на южнославянските (български и сръбски) кодекси от XIV–XVII в., съдържащи агиографски и хомилетични творби.

А. Извори и тяхната характеристика

В съпоставката на ЦИАИ 182 с други кодекси са включени шест ръкописа – най-близки не само по структура на състава и подредба, но според определен брой произведения, съвпадащи по редакция⁵. Те са следните:

1. Ръкопис № 496 от сбирката на Хилендарския манастир, от 30-те години на XV в., панигирик от минеен тип за септември – ноември, новоизводен. Обхваща 366 л. Сръбски по произход, с ресавски правопис. Съдържа 32 статии. Изгубени са 28 л. от началото на ръкописа, който вероятно е включвал повече произведения; първият запазен текст е за Рождество Богородично от Андрей Критски⁶ (оттук нататък Хил 496).

2. Ръкопис № 301 от библиотеката на Румънската Академия на науките, датиран е от 30-те–40-те години на XV в., панигирик от минеен тип за септември–декември, новоизводен. Съдържа 479 л. Сръбски по произход, едноеров правопис. Принадлежал е на Националния музей на старините, № 146. Ръкописът е с вероятен атонски произход (манастир Ксенофонт)⁷. Без начало, включва общо 49 статии⁸ (оттук нататък РАН 301).

---

⁵ Всички съпоставки са направени според данните у ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica Balcano-Slavica*. София, 2008 (по-нататък ВНБС). Според К. Иванова статията за пренасянето на мощите на Йоан Златоуст е допълнителна за състава на ръкопис ЦИАИ 182; допълнителна според нея също е и първата статия – посветена на св. Симеон Стълпник (с. 161). Тук се включват и преписите от творбата на Козма Веститор, която е добавена в края на ръкописа. За тези произведения вж. по-долу.

⁶ БОГДАНОВИЋ, Д. *Каталог ћирилских рукописа манастира Хилендара*. Београд, 1978, с. 188–189; МАТЕЈИЋ, Р. *Watermarks of the Hilandar Slavic codices. A Descriptive Catalog*. С., 1981; МАТЕЈИЋ, Р., THOMAS, H. *Catalog. Manuscripts on Microform of the Hilandar Research library The Ohio University*, 1-2, Columbus 1992, р. 579; ТУРИЛОВ, А., МОШКОВА, Л. *Славянские рукописи афонских обителей*. Под ред. А.-Е. ТАХИАОСА. Фессалоники: SS Cyril and Methodius Center for Kultural Studies, 1999, с. 378–379, № 969.

⁷ Според А. И. Яцимирски кодексът е собственост на светогорския манастир Ксенофонт и вероятно е пренесен в Румъния от Паисий Величковски и неговите ученици през XVII в.

⁸ ЯЦИМИРСКИЙ, А. И. *Славянские и русские рукописи румынских библиотек*. Санкт-Петербург, 1905, 458–464; PANAITESCU, P. P. *Catalogul manuscriselor slavoromane si slave din Bibliotheca Academiei Romane*. Т. 2, Bucuresti, 2003, 9–16; ВА-СИЛЬЕВ, Л., М. ГРОЗДАНОВИЋ, Б. ЈОВАНОВИЋ. Ново датирање српских рукопи-

3. Ръкопис № 700 от библиотеката на манастира Драгомирна в Румъния, от 80-те–90-те години на XV в., определен като чети-миней⁹ за септември-ноември, новоизводен. Обхваща 402 л. Молдавски по произход; правопис двуеров, двуюсов (търновски тип). Принадлежал е на манастира Молдовица, след което е пренесен в манастира Драгомирна, сигн. 1789/700. Съдържа 48 статии¹⁰ (оттук нататък Драг 700).

4. Ръкопис № 107 (стара сигнатура П.д.) от сборката на Зографския манастир („Зографски сборник“), от последните две десетилетия на XIV в., панигирик от минеен тип за септември-януари, новоизводен. Обхваща 435 л., без край, с липсващи няколко листа. Български по произход, правопис двуеров, двуюсов. Пишат няколко ръце, две от които – с Попгерасимово писмо. Включва общо 62 статии¹¹ (оттук нататък Зогр 107).

5. Ръкопис № 4/5 от библиотеката на Рилския манастир, от 1483 г., панигирик от минеен тип за м. септември-януари, новоизводен. Копист е Мардарий Рилски. Обхваща 593 л. Български по произход, правопис безюсов, двуеров, ресавски. Съдържа общо 85 статии¹² (оттук нататък РМ 4/5).

са у библиотеци Румунске Академије Наука. – *Археографски прилози*, 2, 1980, № 63, с. 56–57.

⁹ Чети-минейте (както и панигириците), са сборници с устойчив или относително устойчив състав, които съдържат агиографски произведения за светци и празници, чествани според църковния устав. В съставите се съдържат похвални слова, празнични беседи, жития, а също и произведения, посветени на господски и богородични празници. Според К. Иванова „Тези сборници (бел. моя – чети-минейте) не са свързани с богослужебните нужди и с амвонната проповед (за разлика от функциите на панигиричните сборници), но са задължителни за всекидневиеото на манастирското общежитие...“ (ИВАНОВА, Кл. *Класификация, типология и каталогизация...*, с. 177).

¹⁰ ЮФУ, З. За десеттомната колекция Студион. (Из архива на румънския изследвач Йон Юфу). – В: *Проучвания по случай II Конгрес по балканистика*, София, 1970, с. 311–317; JUFU, J., V. BRATULESCU, O. MITRIC. *Manuscrise Slavo-Romane din Moldova. Fondul manastirii Dragomirna*. Iasi: Editura Universitatii „Alexandru Ioan Cuza“, 2012, с. 136–145, № 153.

¹¹ ИЛЬИНСКИЙ, Г. А. Рукописи Зографского монастыря на Афоне. – *Известия Русского археологического института в Константинополе*. Одесса, 13, 1908, с. 274, № 171; РАЙКОВ, Б., Ст. КОЖУХАРОВ, Х. МИКЛАС, Хр. КОДОВ. *Каталог на славянските ръкописи в библиотеката на Зографския манастир в Света гора*. София 1994, с. 77, № 107; ИВАНОВА, Кл. *Зографският сборник, паметник от края на XIV в.* – *Известия на Института за български език*, кн. XVII, 1969, с. 105–147.

¹² СПРОСТРАНОВ, Е. *Опис на ръкописите в библиотеката при Рилския манастир*. София, 1902, с. 84–94; ХРИСТОВА, Б., Д. КАРАДЖОВА, А. ИКОНОМОВА. *Български ръкописи от XI–XVIII в., запазени в България. Своден каталог*. Т. 1, София, 1982, с. 63, № 132.

6. Ръкопис № 56 от фонда на А. Ф. Гилфердинг, част от колекцията на Руската национална библиотека, Санкт Петербург; паниригик от минеен тип, за цяла година, новоизводен. Български по произход, безюсов, двуеров правопис. Кописти са Мардарий и Пахомий Рилски. Обхваща 561 л., в края липсват листове. Съдържа общо 74 статии за празниците за цялата църковна година. Поради тази причина в съпоставките ще бъдат разглеждани само произведенията, които са включени в кодекса за първите три месеца – септември, октомври и ноември (ще се отчете и наличието на Слово за пренасянето на мощите на Йоан Златоуст от Козма Веститор за 27.01)¹³ (оттук нататък Гилф 56).

Съпоставката между съставите на шестте изброени ръкописа¹⁴ и ЦИАИ 182 е изведена в няколко таблици, включващи произведенията, които са номерирани последователно (за удобство на анализа)

---

¹³ *Отчет Императорской Публичной библиотеки за 1868 г.* Санкт-Петербург 1869, с. 123–134, № 56; АНГЕЛОВ, Б. Ст. Неизвестни ръкописи на Мардарий Рилски. – *Известия на Института за литература*, 21, 1972, с. 44–58; МОШИН, Вл. К датировке рукописей из собрания А. Ф. Гильфердинга Государственной Публичной библиотеки. – В: *Избрани дела*, кн. 2, Скопје, 2003, с. 182; ХРИСТОВА, Б., В. ЗАГРЕБИН, Г. ЕНИН, Е. ШВАРЦ. *Славянские рукописи болгарского происхождения в Российской национальной библиотеке – Санкт Петербург*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2009, с. 199–209, № 79.

¹⁴ Към групата ръкописи би могъл да бъде добавен условно и кодекс, който се съхранява (според съществуващите данни), в Завод за заштиту споменика Косова и Метохије в Косово, описан под № 3 („Црноречки панегирик“ от с. Дубоки Поток от третата четвърт на XVI в.) в Описа на ръкописите от църквата в с. Дубоки Поток и църквата св. Никола в с. Джураковац от В. Мошин (МОШИН, Вл. *Рукописи из цркве у Дубоком Потоку и из цркве св. Николе у село Ђураковцу*. – В: *Старине Косова и Метохије (Приштина)*, Т. IV–V, 1971, с. 142–147; БОГДАНОВИЋ, Д. *Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI–XVII века)*. Београд, 1982, № 1054, с. 78). Нямам достъп до ръкописа de visu. Според описа ръкописът съдържа 433 л., 31,5 на 20,5 см., хартия; в края са откъснати пет листа, на които е била разположена приписка; изписан е с полууставно писмо, ресавски правопис с употреба на голям ер в предлози и представки, с акцентни знаци. Украсата включва инициали с киновар. Съдържанието на Църноречкия панегирик (по-нататък ПЗК Дубоки Поток 3), обхваща статии от новоизводните минейни състави за първите три месеца на църковната година за месеците септември-ноември. То е почти напълно сходно с това на ЦИАИ 182, като единствено към паметите за м. октомври е включено Мъчение на великомъченик Арета и дружината му (без край) (за 24.10.), а за 26.10. се открива и друго произведение за св. Димитър, което не може да се идентифицира по опис; според данните от описа в съдържанието не се открива добавеното по-късно към състава на ЦИАИ 182 Слово за пренасяне на мощите на Йоан Златоуст от Козма Веститор (за 27.01.). Мъчението на св. Арета и дружината му в редакцията, която се предполага от неговия

спрямо мястото им в съответните кодекси. Списък на произведенията, включени в панигиричното ядро на съставите е поместен в приложение – таблица 7.

Основните таблици със съставите на сборниците, които участват в съпоставката – три на брой, са поместени като приложение в края на изследването. Циклите от произведения, включени за всеки от по-големите празници – за Рождество Богородично, Въведение Богородично, Въздвижение на кръста, са представени в отделни таблици.

Според особеностите на съдържанието си ръкописите са групирани в три групи, във всяка от които са включени по два ръкописа.

(1) Първите два от кодексите – Хил 496 и РАН 301, си позволих да обособя в отделна група – първа (вж. таблица 1), тъй като се открояват спрямо останалите четири ръкописа поради това, че са твърде близки както по състав и редакционни особености, така и по датировка до Панигирика на дяк Андрей – и двата са писани в първите десетилетия на XV в., и двата съдържат новоизводни произведения за месеците септември-ноември. Ръкописите са писани с ресавски правопис и представят сръбската панигиричната традиция, свързана със Света гора.

(2) Във втората група (вж. таблица 2) влизат също два ръкописа – Зогра 107 и Драг 700, като първият от тях, датиран от осемдесетте години на XIV в., е считан от Кл. Иванова за протограф на новоизводната търновска панигирична редакция и е много близък по съдържание до ЦИАИ 182. Вторият ръкопис е молдавски по произход, датиран е към края на XV в., доближава се в голяма степен до състава на Зогра 107, но в него са включени и произведения, които присъстват в състава на чети-минеите¹⁵. Съдържанието му притежава особености, които

наслов в описа – ВНБС 24.10/16 (ако това е единственият познат препис без край, то той би трябвало да се класифицира навярно като ВНБС 24.10/16г) и се среща в още седем преписа, датирани от XV–XVI в. в южнославянската агиографска традиция, един от които се открива в ръкопис РМ 4/5 (сред допълнителните творби, поместени в края на панигирика); преписът там е с двуюсов правопис, както е видно от данните, предоставени от К. Иванова (вж. ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 264–266).

¹⁵ ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 68; тя отбелязва, че „новата търновска редакция на панегиричните състави ляга в основата на чети-минеините сборници“ (ИВАНОВА, Кл. Структурно-типологична характеристика на чети-минеините сборници в южнославянската и руската литература. – В: *Славянска филология*, Т. 6, София 1978, с. 70); Драг 700 е изследван и описан от Й. Юфу и З. Юфу като Т. 1, група А от колекция „Студион“ от нар. „Константинополско издание“ на „първата славянска колекция от жития и слова“ за цикъла от неизменяеми празници през църковната година (ЮФУ, З. За десеттомната колекция Студион. (Из архива на румънския изследвач Йон Юфу). – В: *Проучвания по случай II Конгрес по балканистика*, София, 1970, с. 301–302, 311–323).

го свързват и с ЦИАИ 182. Съпоставката между съставите на тези два ръкописа и съдържанието на Панигирика на дяк Андрей дава интересни резултати по отношение на среднобългарската традиция през XIV в.

(3) Третата група (вж. таблица 3) обхваща два ръкописа, чиито кописи принадлежат към Рилската книжовна школа и са писани почти по едно и също време – РМ 4/5 (дело на Мардарий Рилски, датиран от 1483 г.), и Гилф 56 (кописи Мардарий и Пахомий Рилски, от 1509 г.). Т. нар. „Мардариев панигирик“ (РМ 4/5), чийто състав обхваща произведения за месеците септември-януари съдържа подчертано голям брой съвпадения със състава на ЦИАИ 182. В него е включено (макар и допълнително, в края на кодекса) и *Словото за пренасянето на мощите на св. Йоан Златоуст* от Козма Веститор, за 27.01. Същото слово присъства и в Гилф 56, като част от съдържанието на кодекса, за дата 27.01. И двата ръкописа са създадени във време на активна дейност на най-известните книжовници в Рилския манастир.

В съпоставките не се включва съдържанието на ръкописите за месеците след ноември, тъй като настоящото проучване има отношение към определяне типологичните особености на съдържанието на кодексите, сравнени със състава на ЦИАИ 182. При анализа на съдържанието на тези седем сборници с устойчив състав обаче се взимат предвид случаите, когато кодексът съдържа произведения за един или няколко месеца след месец ноември, за да се проследи комплексът от дати, памети и произведения.

Комплексът от дати, с отнасящите се към тях памети, за които са включени почти едни и същи новоизводни слова и жития, наричам условно панигирично ядро. Те присъстват в един и същи ред в съставите на всички разглеждани сборници с устойчив състав за първите три месеца на църковната година – септември-ноември. Голяма част от панигиричното ядро, разглеждано тук – що се отнася до памети и произведения, които са поместени за тях – съвпада напълно със състава на ЦИАИ 182, който е наречен от К. Иванова „най-ранният датиран препис с безюсов извод (ресавски правопис)... от търновската редакция на панегиричните сборници... за зимното полугодие (септември-ноември)“¹⁶.

---

¹⁶ ИВАНОВА, Кл. Житийно-панегиричното наследство на Търновската книжовна школа в балканската ръкописна традиция. – В: *Търновска книжовна школа*, Т. 2, Велико Търново, 1976, с. 208; за ЦИАИ 182 К. Иванова отбелязва, че неговият състав е разширен, в сравнение с този на „Зографския сборник“ (Зогр 107), като отбелязва, че протографът на шест творби (Житие на Симеон Стълпник (01.09), Повест за откровението на Архип Парамонар (06.09), Похвала за Рождество Богородично от Теодор Нови Изповедник (08.09.), Беседа за ап. Тома от Йоан Златоуст (06.10), Мъчение на Уар (19.10)

Може да се смята, че панигиричното ядро на разглежданите ръкописи съдържа както по едно произведение за някои от църковните празници, така и групи (цикли) по две, три и повече творби за по-значителни празници. За големите Богородични и Господски празници, които се отбелязват през месеците септември-ноември (Рождество Богородично – 08.09, Въздвижение на кръста – 14.09, Въведение Богородично – 21.11) в различните ръкописи се включват различен брой творби, формиращи групи или цикли. В таблици с номера 4, 5 и 6 тези групи се разглеждат паралелно, за да бъде проследен техният състав¹⁷.

По-малките групи (цикли) от по две и три произведения за празник с няколко изключения показват голяма устойчивост на състава и поредността на включване на изграждащите ги произведения. Такива са случаите за 23.09. – Зачатие на Йоан Златоуст (не е включена в съдържанието на Панигирика на дяк Андрей), 26.09 – Успение на Йоан Богослов (всички разглеждани ръкописи съдържат по две произведения за празника), както и 08.11. – Събор на архангелите (всички ръкописи съдържат по три творби за празника).

Отбелязването на две паметни за една и съща дата е рядко срещано в съставите на разглежданите панигирици (изключение е например включването на две паметни за 19.10 – на св. Уар, но и на св. Иван Рилски – с житие от патриарх Евтимий в съставите на ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301, РМ 4/5 и Гилф 56).

и Слово за Въведение Богородично от патриарх Герман Константинополски (2.11)), добавени към Панигирика на дяк Андрей, в сравнение със състава на Зогр 107, „не е достигнал до нас“. В по-късни публикации К. Иванова (ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 161) пише, че Житието на св. Симеон Стълпник вероятно е добавено по-късно към състава на ЦИАИ 182, а Беседата за ап. Тома от Йоан Златоуст е включена в съдържанието на Зографския сборник и може би е била част от ръкописа (пак там, с. 75).

¹⁷ Специфичното място на циклите от произведения за някои от големите празници в новоизводните панигирични състави е разкрито още у ИВАНОВА, Кл. Житийно-панегиричното наследство на Търновската книжовна школа..., с. 205; тук тя отбелязва, че „за големите празници са поместени обемисти комплекси, предназначени както за амвонни проповеди, така и за индивидуално или манастирско четиво“. В същата публикация (в бел. 39) К. Иванова посочва, че става въпрос „само за ония произведения, за които се предполага, че принадлежат към търновските панигирични състави, тъй като някои цикли по-късно търпят разширение и изменение“. Трябва да се отбележи, че Зогр 107, датиран от последните десетилетия на XIV в. (в по-голяма степен) и ЦИАИ 182 от 1425 г. имат редуциран състав на определени групи за големите празници.

В чети-миней Драг 700, в чието съдържание липсва *Мъчение на Уар* за 19.10, е налице друга дата с две памети, за 21.10 – преди *Житието на Иларион Мъгленски* от патриарх Евтимий, на първа позиция се съдържа и *Житие на св. Иларион Велики*. В същия ръкопис са добавени произведения и за други празници, отбелязвани в останалите кодекси с по една творба – например за 26.10. е включено не само познатото дометафрастово мъчение на св. Димитър, но и – отново на първо място за празника – *Мъчение и чудеса на св. Димитър Солунски*; за 06.10. отново са поместени не едно, а две произведения за св. ап. Тома – и отново творбата, която присъства във всички останали ръкописи в разглежданите групи, е предшествана от апокрифните *Деяния на ап. Тома*. Освен за месец октомври, подобни изменения в състава на Драг 700 се наблюдават и за месец септември – на 26.09. освен поместваната във всички останали ръкописи *Беседа за св. ап. и евангелист Йоан Богослов*, на второ място за празника се включва и *Похвално слово за евангелист Йоан* от Йоан Екзарх. В ръкописите от Рилската школа – РМ 4/5 и Гилф 56 са налице подобни разширения – освен добавената памет за св. Уар към 19.10., например за 21.10. в Гилф 56 са включени две памети, отбелязвани с по едно произведение – *Житие на Иларион Велики* и *Житие на Иларион Мъгленски* от патриарх Евтимий. За датата 26.10. в РМ 4/5 дометафрастовото *Мъчение на св. Димитър* е следвано от *Беседа за св. Димитър* от Григорий Палама. Прави впечатление, че измененията в броя произведения, предназначени за определени дати в РМ 4/5 (в по-малка степен) и в Гилф 56 се отнасят най-вече до съдържанието на ръкописите за месец октомври, докато в Драг 700 тези промени обхващат произведения за памети, които се отбелязват и през септември¹⁸.

В анализа не се включва разпространението на *Слово за пренасяне на мощите на св. Йоан Златоуст* от Козма Веститор за 27.01., което е 34-то в състава на ЦИАИ 182, последна (и добавена по-късно) в кодекса творба, без край (отбелязано във всички таблици). Тази творба се среща като допълнително произведение в същата редакция в РМ 4/5 и като 37-ма поред творба в състава на Гилф 56. Паметта се отнася обичайно към м. януари от църковната година (отворен остава въпросът

---

¹⁸ К. Иванова отбелязва, че структурата на съставите на чети-минейните сборници се попълва „от панигирик към чети-миней“, като „в структурно отношение най-неизменяемата част от търновските чети-миней е панигиричната“; тя установява, че „Сред южните славяни чети-минейите са съхранени в безюсови преписи, произхождащи от школата на Евтимиевите следовници... Такива са на първо място сборниците на Владислав Граматик и на Мардарий Рилски...“ (ИВАНОВА, Кл. *Структурно-типологична характеристика на чети-минейните сборници...*, с. 70–71).

за включването ѝ с това произведение в съставите на панигирици и чети-минеи, обхващащи произведения за първите три месеца на църковната година).¹⁹

Б. Съпоставка между ръкописите от първа група: Хил 496 и РАН 301 и състава на ЦИАИ 182

РАН 301 и Хил 496 са сред най-близките по състав до ЦИАИ 182. Спрямо РАН 301, броят съвпадащи по редакция преписи на произведения, в съпоставка с тези в състава на ЦИАИ 182 за месеците септември-ноември, е най-голям. От състава на РАН 301 обаче липсват произведения за датите след 08.09. до 26.09., с изключение на допълнително добавена творба от Александър Мних за *Въздвижение на кръста*, № 49 в състава на кодекса; така пет произведения за празника Въздвижение на кръста и една творба за *Зачатие на Йоан Кръстител* са отбелязани в описа на А. И. Яцимирски, но липсват в съвременния опис на П. Панаитеску²⁰; преписът от *Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст*, първо поред в запазения състав на РАН 301, е без начало. Броят съвпадащи по редакция произведения в състава на Хил 496, в сравнение с тези от състава на ЦИАИ 182, също е много висок – въпреки, че липсва началото на първото запазено произведение от Хил 496, а именно *Похвално слово за Рождество Богородично* от Андрей Критски, а от *Мъчението на св. Димитър* за 26.10. липсва началото на текста; съобщава се също за липсваща корица на кодекса²¹.

И двата разглеждани тук ръкописа – Хил 496 и РАН 301 (вж. Табл. 1), са сред най-рано датираните ръкописи, близки по състав до ЦИАИ 182 – съответно Хил 496 (1430 г.) и РАН 301 (2-ро–3-то десетилетие на XV в.); първият се отличава с ресавски, а вторият – със сръбски правопис. Без съмнение двата ръкописа са свързани със Света гора –

---

¹⁹ Й. Юфу отбелязва във връзка със съставянето на „славянска колекция от слова и жития“ в края на XIV в., предназначени за „неподвижните празници“, към която се отнасят ЦИАИ 182 („атонското издание“ на същата колекция), Зогра 107 и Драг 700 (и двата са отнесени от Юфу към „константинополското издание“), че „оригиналното във формирането на сборниците от цикъла А на колекция Студион е, че за разлика от колекциите на гръцки всеки от тях започва с първия голям празник, който следва след последното слово от предходния том, докато гръцките колекции от XIV в. започват с първия ден на месеца“ (ЮФУ, 3. *За десеттомната колекция Студион...*, с. 302).

²⁰ ЯЦИМИРСКИЙ, А. И. *Славянские и русские рукописи румынских библиотек*. Санкт-Петербург, 1905, с. 459–460; PANAITESCU, P. P. *Catalogul manuscriselor slavo-romane si slave din Bibliotheca Academiei Romane*, pp. 9-16.

²¹ БОГДАНОВИЪ, Д. *Каталог ћирилских рукописа манастира Хилендара*, с. 188.

както отбелязах, Хил 496 е част от библиотеката на Хилендарския манастир, а според Яцимирски РАН 301 е бил собственост на манастира Ксенофонт.

От съпоставката между трите кодекса – ЦИАИ 182, Хил 496 и РАН 301 се вижда, че по-близък по състав до Панигирика на дяк Андрей е Хил 496, който съдържа статии за месеците септември-ноември, както е разпределено съдържанието и на ЦИАИ 182 (в Хил 496 не се включва добавеното по-късно *Слово за пренасяне мощите на св. Йоан Златоуст* от Козма Веститор, за 27.01. Това произведение липсва и в състава на РАН 301), докато РАН 301 обхваща произведения, предназначени за месеците септември-декември.

В началото на ръкопис РАН 301 има липси, кодексът започва с края от *Слово за началото на индикта* от Йоан Златоуст, в редакция, сходна с поместената в Панигирика на дяк Андрей, но за разлика от състава на ЦИАИ 182, в РАН 301 е поместено още едно произведение за началото на индикта (01.09) – *Слово благодарствено* от Евтимий Синкел, единствен препис в балканската кирилска традиция, с неидентифициран гръцки текст (ВНБС 01.09/1/2)²². Заради липсващите листове не може да се прецени дали в състава на РАН 301 се е съдържало на по-предна позиция и *Житие на св. Симеон Стълпник*, което се открива на първа позиция в състава на ЦИАИ 182 (макар и предположително добавено по-късно)²³. За 06.09. в съставите на ЦИАИ 182 и на РАН 301 следва в една и съща редакция *Чудото на архангел Михаил в Хоня* от Архип Парамонар (новоизведен превод), ВНБС 01.09/1/3г. Заради липсите в състава на Хил 496 не може да се установи дали кодексът е съдържал това произведение.

Привлича вниманието фактът, че Хил 496 започва с част от *Слово за Рождество Богородично* от Андрей Критски, в редакция, в която произведението се среща и в Панигирика на дяк Андрей и в РАН 301. Изобщо структурата и поредността на групата от произведения, които са поместени в Хилендарския кодекс за Рождество Богородично

---

²² ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 178.

²³ Пак там, с. 161; дори и да е добавена по-късно, както смята К. Иванова, текстът свидетелства за това, че в неизвестен по-късен етап (може би през XV или XVI в., или дори в по-късен период) Житието на св. Симеон Стълпник е било поместено в началото на панигирици със състав сходен с ЦИАИ 182. (В описа на ръкопис ПЗК Дубоки Поток 3, датиран от XVI в. се открива като първо произведение за 01.09. Житие на св. Симеон (вж. МОШИН, Вл. *Рукописи из цркве у Дубоком Потоку*, с. 142–147). В известен смисъл би могло да се предположи, че ако ЦИАИ 182 е бил също с липси в началото, то там е могло да се намира друго произведение за Началото на индикта, както е в състава на РАН 301.

(08.09) като цяло отговарят на тази в ЦИАИ 182, с изключение на вероятно липсващото *Протоевангелие от Яков*. Този текст и в ЦИАИ 182, и в съдържанието на РАН 301, е поместен като първо произведение за празника; доколкото е възможно той да е бил наличен в Хил 496, като е бил включен на по-предно място в групата произведения за празника и да отсъства поради липси, е само предположение. В състава на Хил 496 не присъства и *Слово за Рождество Богородично* от Теодор Нови Изповедник, което завършва цикъла за този празник в ЦИАИ 182 и в РАН 301.

Веднага след цикъла за Рождество Богородично в Хил 496, както в ЦИАИ 182, е поместена група от пет произведения за Въздвижение на кръста (15.09.), чиято структура отново се повтаря почти идентично²⁴. След цикъла произведения за Въздвижение в Панигирика на дяк Андрей е поместена под номер 15 (за 26.09.) *Първа хомилия върху Евангелието от Йоан* от Йоан Златоуст и като 16-то поред произведение – *Похвала за евангелист Йоан Богослов* от Йоан Златоуст. Същите две похвални слова от Йоан Златоуст, посветени на Йоан Богослов, са включени в РАН 301²⁵. В Хил 496 преди паметта за евангелист Йоан Богослов обаче е отбелязана (за разлика от съдържанието на ЦИАИ 182) памет за Зачатие на Йоан Кръстител, с произведение от Йоан Златоуст за Зачатие на Йоан Кръстител (23.09), т. е. Хилендарският кодекс съдържа една памет в повече за месец септември, в сравнение с Панигирика на дяк Андрей и РАН 301.

Следващите творби в състава на ЦИАИ 182, включени за месец октомври – за ап. Тома (за 06.10.) и ап. Яков Алфеов (за 09.10.) също съвпадат с поместените в Хил 496 и РАН 301. Включеното в състава на Панигирика на дяк Андрей *Житие на препод. Параскева-Петка Търновска* от патриарх Евтимий се намира в ЦИАИ 182 в своята първична, разширена редакция²⁶. Това го отличава от поместените в Хил 496 и

---

²⁴ В РАН 301 тази група произведения за Въздвижение на кръста липсва (споменаването ѝ за 14.09. от ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 120 е погрешно). За 14.09. в ръкописа е поместена в края (49-та поред творба) – *Повест за обретенето на кръста* от Александър Мних.

²⁵ Идентифицирани са според *Bibliotheca Hagiographica Graeca* (нататък ВНГ) и *Clavis Patrum Graecorum* (нататък СРГ): ВНГ 923, СРГ 4425; ВНГ 926, СРГ 4593.

²⁶ Житието на Параскева-Петка Търновска от патриарх Евтимий се разпространява в славянските литератури в две основни редакции – съкратена и разширена; разширената редакция има първа и втора версия – втората включва преписите от Житието, в които се съдържа добавката за пренасянето на мощите на светицата от Владислав Граматик; съществува и съкратена редакция, чиито представители възхождат към един и същи текст – съкрате-

РАН 301 текстове от съкратената редакция на *Житието* – единствените преписи от тази редакция в близки по състав до ЦИАИ 182 ръкописи. Във всички останали кодекси, близки по състав до ЦИАИ 182, се съдържат преписи от споменатата разширена редакция във версия, позната от Зографския сборник (с изключение на преписите в РМ 4/5 и Гилф 56, където са поместени преписи от редакцията на Евтимиевата творба, която съдържа и добавката на Владислав Граматик).

Следващите паметни за месец октомври – на евангелист Лука (за 18.10.) и на мъченик Уар и Клеопатра (за 19.10.) (първа за тази дата), отново са отбелязани с произведения, включени както в ЦИАИ 182, така и в двата други кодекса. Преписът от *Мъчението на Уар* в ЦИАИ 182 (1425 г.), е най-ранният датиран от всички познати преписи на това произведение. В ЦИАИ 182, както и в Хил 496 и РАН 301 са поместени преписи от една и съща редакция на *Житието на св. Иван Рилски* (без добавката за пренасянето на мощите на светеца от Владислав Граматик).

До края на месец октомври съставите на двата разглеждани кодекса – Хил 496 и РАН 301, следват изцяло модела на ЦИАИ 182.

Това се наблюдава и при подредбата на голяма част от статиите, предназначени за честване на паметни, включени в трите ръкописа за ноември. Изменения настъпват едва при бройката и подредбата на статиите, свързани с друг голям празник – Въведение Богородично (21.11.), където се вижда, че докато редът на статиите за празника в ЦИАИ 182 (където са поместени три произведения за празника) започва с *Похвалното слово от Теофилакт Охридски*, наречен в заглавието на творбата Теофилакт Български, то в другите два кодекса на първо място в групата за празника е *Слово* от Тарасий, патриарх Константинополски (което в ЦИАИ 182 е на второ място за празника). Вече споменатото слово на Теофилакт Охридски е поместено на втора позиция за тази дата – и в Хил 496, и в РАН 301. И в трите кодекса, след тези две слова, разменили местата си, следва първото слово на патриарх Герман за празника (в една и съща редакция и за трите кодекса), но докато в

но *Житие на св. Параскева-Петка*, поместено в сборник на Божидар Вукович от 1536 г. (ИВАНОВА, Кл. *Житието на Петка Търновска от Патриарх Евтимий (Източници и текстологически бележки)*. – *Старобългарска литература*, кн. 8, 1980, с. 29). К. Иванова приема „първата форма на разширената редакция“ на *Житието на Петка Търновска* от патриарх Евтимий за „окончателен авторски текст“, тъй като „тя се среща само в сборници (панигириди и чети-минеи), представящи архетипа на новия търновски тип устойчиви състави, включително и на Зографския сборник, а също така и в молдавските преписи...“ (ИВАНОВА, Кл. *Житието на Петка Търновска от Патриарх Евтимий...*, с. 33).

ЦИАИ 182 цикълът свършва с това произведение, в Хил 496 и РАН 301 са добавени още по две произведения към групите за празника – *Похвално слово* от Герман Константинополски, както и слово за празника от Георги Никоимидийски (и в двата кодекса са поместени идентични редакции на произведението). Тоест, докато в ЦИАИ 182 се съдържат общо три творби, посветени на Въведение Богородично, то в Хил 496 и РАН 301 те са по пет, подредени по общ и за двата ръкописа модел, като първите три произведения от циклите повтарят реда и структурата на произведенията, поместени в Панигирика на дяк Андрей. *Житието на Стефан Нови Изповедник* (за 28.11.), е последна статия за ЦИАИ 182 и за Хил 496, текстът е последен за месеца и за РАН 301, който по-нататък съдържа произведения за месец декември.

В. Сравнение между съставите на ръкописите от първа и втора група и Панигирикът на дяк Андрей

Структурно съставите на първите трите разглеждани ръкописа (ЦИАИ 182, Хил 496 и РАН 301), в които произведенията са подредени в календарен ред от началото на църковната година до месец ноември (плюс декември за РАН 301) са доста близки, което позволява да се говори за общо панигирично ядро на състава. Структурата на това ядро се наблюдава и при ръкописите от втора група – Зогр 107 и Драг 700 (въпреки, че кодексът от колекцията на манастира Драгомирна завършва с творба за 15.11., а Зогр 107 съдържа произведения за месеците септември-януари).

Първото произведение за месец септември в Зогр 107 е *Слово за началото на индикта* от Йоан Златоуст, за тази дата няма други паметни в този ръкопис; в състава на Драг 700 тази творба само е маркирана в съдържанието (но пък първо произведение в кодекса е *Житие на св. Симеон Стълпник*, което срещаме в същата редакция и като допълнително за празника в РМ 4/5).

Една от съществените разлики между съставите на Зографския сборник и всички останали ръкописи от другите две групи е броя на произведенията, включени в цикъла за Рождество Богородично – ръкописът съдържа общо четири творби, които повтарят заглавията, редакциите и поредността на първите четири произведения, включени в състава на ЦИАИ 182 за този празник – в състава на Зогр 107 липсва *Словото за Рождество Богородично* от Теодор Нови Изповедник, а *Словото за Благовещението на Йоаким и Анна* от Йоан Евийски (на 4-то място в групата в ЦИАИ 182) е включено като произведение за друг празник в състава на кодекса – Събор на Йоаким и Анна (за 09.09.). В Драг 700 цикълът за Рождество Богородично включва пет произведения – споменатите вече четири, които следват напълно заглавията, ре-

дакциите и поредността на първите четири творби в Пангирика на дяк Андрей, и като пето, последно – *Словото* за празника от Теодор Нови Изповедник. Но и в този ръкопис, както в състава на Зогр 107, е включена допълнителна памет – Събор на Йоаким и Анна (за 09.09.), която се отбелязва с вече споменатото произведение от Йоан Евийски за Благовещението на Йоаким и Анна (тази памет липсва от съставите на ръкописите от първа група, както и от съставите на ръкописите от 3-та група – при всички тях Словото от Йоан Евийски е инкорпорирано в цикъла за Рождество Богородично и това показва близост със състава на ЦИАИ 182) (вж. таблица 4).

След Рождество Богородично в съставите и на двата ръкописа във втора група следва обемист цикъл от произведения за Въздвижение на кръста (14.09.). В Зогр 107 той включва пет произведения, със заглавия и редакции, които се срещат и в Панигирика на дяк Андрей, но с размествания в поредността им. Така например първо по ред в цикъла за Въздвижение в Зографския сборник е *Слово* за празника от Андрей Критски, докато в ЦИАИ 182 стои *Слово за Въздвижение* от Йоан Златоуст (същото слово от Йоан Златоуст е поместено като четвърто в цикъла в Зографския сборник). Второ поред произведение за празника в състава на Зогр 107 е друго *Слово* от Андрей Критски, което се помества 3-то по ред в групата за празника в ЦИАИ 182 – необходимо е да се отбележи, че двете произведения от Андрей Критски като „минигрупа“ в групите за празника в ЦИАИ 182 и Зогр 107 са поместени в различна поредност спрямо другите творби в групите, но в един и същи ред, едни спрямо други.

Цикълът от произведения за Въздвижение на кръста в Драг 700 повтаря структурата на цикъла в Зографския сборник, като единственото изключение е поместеното на първо място в групата *Слово за обретеното на кръста* от Александър Мних (произведение, което е налично също като допълнително, в същото заглавие и редакция за 14.09. в РАН 301 от първите десетилетия на XV в. – тази творба се чете като последна за празника в РМ 4/5 и като последна за същата дата в Гилф 56)²⁷.

---

²⁷ Това слово е включено в състава и на ръкописи (чети-минеи, сборници със смесен състав) извън панегиричната традиция, като един от тях е Зогр 105, автограф на Константин Костенечки (ГАГОВА, Н. Из книги Константина Костенечкаго: Зогр 105 – В: *Шъствоуѣжъ изинѣ по слѣдоу оучитѣлю. Сборникъ в чест на проф. д.ф.н. Анна-Мария Тотоманова*. Съст. СЛАВОВА Т. и колектив. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 221). За същото слово от Александър Мних К. Иванова съобщава, че се намира „в тясна връзка с Евтимиевото похвално слово за Константин и Елена“ (ИВАНОВА, Кл. *Житийно-панегиричното наследство на Търновската книжовна школа...*, с. 205).

В състава на Зографския сборник (както и в ЦИАИ 182) липсва памет за Зачатие на Йоан Кръстител (23.09.), но тя е включена в състава на Драг 700 и за нея в кодекса е поместено *Слово за зачатие на Йоан Кръстител*, в редакция, в която то се среща за този празник в РАН 301 и Хил 496 (а също и в двата ръкописа от Рилската книжовна школа), което показва връзка между съставите на Драг 700 и атонските кодекси от първите десетилетия на XIV в., както и с близките по време ръкописи РМ 4/5 и Гилф 56.

Паметта за св. Йоан Богослов (26.09.) е отбелязана и в двата ръкописа от групата – Зогр 107 и Драг 700 с по две произведения, идентични като заглавия и редакция с тези в ЦИАИ 182 (и в първата група ръкописи).

Съставът на двата ръкописа от втора група за месец октомври започва с памет за ап. Тома (за 06.10.), както и в ЦИАИ 182. В съдържанието на Зогр 107 само е преписано заглавие на произведение за тази дата (включено към ръкописа по-късно, през XV или XVI в.) – *Похвала за ап. Тома*, самата творба липсва от кодекса. В Драг 700 е включена малка група от две произведения за този празник – на първо място в нея е апокрифното *Деяние на ап. Тома*, едва на второ място е поставена *Беседата* за ап. Тома, последната се среща в същата редакция и в ЦИАИ 182, в Хил 496, в РАН 301, както и в ръкописите от 3-та група.

По-нататък съставът на двата ръкописа – Зогр 107 и Драг 700 продължава плътно да следва панигиричното ядро в ЦИАИ 182, включително и по отношение на включената (разширена първична) редакция на *Житието на св. Параскева-Петка Търновска* от патриарх Евтимий, поместена за 14.10. в двата кодекса. Идентична е редакцията (без разширението с Рилската повест на Владислав Граматик) на *Житието на св. Иван Рилски* от патриарх Евтимий (19.10.), като обаче тук се наблюдава разлика, характерна и за двата ръкописа от 2-ра група – в Зогр 107 и в Драг 700 отсъства втората памет, поместена в ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301, РМ 4/5 и в Гилф 56 за тази дата – на св. Уар, отбелязана с Мъчение.

Третото пространно житие от патриарх Евтимий – на Иларион Мъгленски, също няма значими изменения в преписите в двата ръкописа, но е необходимо да се отбележи, че в Драг 700 за 21.10. са поместени две творби за общо две паметни, а не само произведението за мъгленския архиепископ – на първо място е паметта на Иларион Велики²⁸, отбелязана с житие, а на второ място – на Иларион Мъгленски.

В Драг 700 са поместени също три произведения за 26.10. – като първо по ред за празника е включено *Мъчение и чудеса на св. Димитър*

---

²⁸ ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 257–260.

Солунски, а второ поред е дометафрастовото *Мъчение* (ВНГ 497), включено в същата редакция и в ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301, РМ 4/5 и Гилф 56, а на трето място, последно в групата е поместена редакция на същото дометафрастово произведение.

За месец ноември съставите на Зогр 107 и Драг 700 (както и този на ЦИАИ 182) започват с памет за 03.11. и с *Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лида* от Аркадий Кипърски, след което във всички ръкописи от съпоставката се помества цикълът творби за Събор на безплътните сили (08.11.) – в Зогр 107 и в Драг 700 цикълът съдържа по три произведения, чиито заглавия и редакции, както и поредност в групата са идентични с циклите, поместени в ръкописите от група 1 и 3.

Съществени разлики в сравнение с ЦИАИ 182 има в групите от текстове в състава на ръкописите от втора група за големия богородичен празник – Въведение Богородично (21.11.). В таблица № 6 са представени произведенията за този празник, които се съдържат в разглежданите ръкописи. Необходимо е да се уточни, че тъй като Драг 700 не съдържа текстове за празника (последната памет в кодекса е за 15.11.), съм привлякла за сравнение друг ръкопис – Драг 706²⁹. Този кодекс има липси в началото, съдържа общо четири запазени творби за празника. Първата от тях (без начало) е *Словото за Въведение Богородично* от Теофилакт, архиепископ Български, включено е и *Словото* на патриарх Тарасий за празника; трето поред в групата е *Словото* от Герман Константинополски, което се помества на четвърто място при ръкописите от първа група – Хил 496 и РАН 301 (т.е. липсва словото от същия автор, което се помества на 3-то място в ЦИАИ 182, както и в съставите на другите ръкописи от първа група, както и в ръкописите от трета група); на четвърто място в кодекса е поместен препис от

---

²⁹ Ръкопис със сигнатура 1795/706 от сбирката на манастира Драгомирна, датиран в първото десетилетие на XV в., представлява чети-минея за ноември-декември, новоизведен. Съдържа 478 л., молдавски по произход, двуеров, двуюсов, търновски правопис. Включва творби за празниците от 21.11. до края на м. декември, общо 46 статии. Принадлежал е на манастира Молдовица, пренесен е в манастира Драгомирна, където днес се съхранява. З. Юфу отбелязва ръкописа като Т. 2 от „колекция Студион“, продължение на Т. 1 – Драг 700 (ЮФУ, З. *За десеттомната колекция Студион...*, с. 317–323; JUFU, J., BRATULESCU V., MITRIC, O. *Manuscrite Slavo-Romane din Moldova. Fondul manastirii Dragomirna...*, р. 149–157, № 155). Ръкописът съдържа общо 11 произведения за месец ноември, пет от които – четири за Въведение Богородично и Житие на Стефан Нови Изповедник, са включени и в панигиричния състав на ЦИАИ 182; К. Иванова отбелязва, че Драг 706 „в панигиричната си част се припокрива в голяма степен със Зогр 107, но е значително разширен“ (ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 69).

Слово от Георги, епископ Никоimidийски, в редакция ВНBS 21.11/4а³⁰, различна от поместената в Хил 496 и РАН 301, РМ 4/5 и Гилф 56 редакция 4б. Третото слово, което завършва групата за празника Въведение Богородично в Панигирика на дяк Андрей – от Герман Константинополски³¹, не е поместено в Зогр 107, също и в Драг 706, но присъства като трето поред произведение за празника във всички ръкописи от първа и трета група.

В Зогр 107 за 27.11. е поместено *Метафрастовото Житие на Стефан Нови Изповедник*, непосредствено след цикъла произведения за Въведение Богородично. В Драг 706 същото житие, в същата редакция е включено в състава на кодекса като 10-то поредно произведение (като единствена памет за деня за 27.11.).

---

³⁰ Възможно е преписът да е класифициран неправилно, т.е. да се отнася към редакция – ВНBS 21.11 /4б, към която са класифицирани и преписите от другите съпоставяни ръкописи; идентификацията е предстояща.

³¹ Установих, че в Панигирика на дяк Андрей е включено друго произведение за Въведение Богородично от Герман Константинополски, а не посоченото в ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 315 слово от същия автор (вж. ВНBS 21.11/9б). 32-рото поред произведение в Панигирика на дяк Андрей има следното начало (л. 357а): *Веселїа оубо вьсе бж(с)твное трь(ж)ство вьсегда твореще. Ликосъставники насыщадеть дх̄овно, ѿ скровиць бг̄одьхновенихъ излитїи. Веще же и паче (л. 357б) вьсѣ(х) свѣтлоносит се славимаа и край (л. 36ба): Странньимь и безхрамнымь и вѣднимь ѡтѣха яви се. вьсемѡ мирѡ застѡпленїа рѣкѡ свою подаж(д)ь. тако вь веселїи и радости твоа трь(ж)с(т)ва съ нинѡ прѣзньющими, краснимѡ съвршенїемь. Ѡ х̄ѣтѣ вь стѣ(х) цр̄а истиннаго бѣ. емѡже слава и др̄жава съ ѡцемь и съ стѣимь дх̄омь. нинѡ и пр(с)но и вькы вѣкымь аминь. Смятам, че според началото и края текста преписът в ЦИАИ 182 би могъл да се класифицира като ВНBS 21.11/16 – към същата редакция на текста принадлежат според класификацията на К. Иванова и преписите в Хил 496, РАН 301, РМ 4/5 и Гилф 56. Най-ранният препис от тази редакция на Словото за Въведение Богородично от Герман Константинополски се открива в ръкопис със сигнатура №140 от Музея на Сръбската православна църква (оттук нататък МСПЦ 140), конволют от два ръкописа, 277 л., 26, 5 на 19, 5 см., хартия; първата част включва полемични съчинения и др., ресавски правопис, XVI в.; втората част, в която се намира Словото за Въведение Богородично от патриарх Герман, е датирана от втората половина на XIV в. – среднобългарски правопис. Ръкописът е принадлежал на манастира Крушедол (стара сигнатура на ръкописа Ъ. V. 3) (ПЕТКОВИЋ, С. *Опис рукописа манастира Крушедола*. Сремски Карловци, 1914, с. 189–194, № 73; БОГДАНОВИЋ, Д. *Инвентар ћирилских рукописа у Југославији*, с. 41, № 401 (описан е като „зборник полемичких састава“, поради жанра на текстовете, включени в първата част на конволюта) (СТАНКОВИЋ, Р. *Рукописне књиге музеја Српске Православне цркве у Београду. Водени знаци и датирање*. Београд, 2003, с. 45–46).*

Г. Съпоставка на ръкописите от първа и трета група и Панигирикът на дяк Андрей

Последната група ръкописи, включени в съпоставителните таблици (табл. 3), се състои от два ръкописа – споменатите вече РМ 4/5 и Гилф 56, писани приблизително по едно и също време – съответно 1483 г. и 1509 г. от двама от най-изявените кописти от Рилската книжовна школа – Мардарий Рилски и Пахомий Рилски. Съставите на ръкописите включват голям брой съвпадения с панигиричното ядро в ЦИАИ 182, въпреки, че Мардариевият панигирик включва статии за месеците септември-януари, а в Гилф 56 са поместени слова, жития и мъчения за цялата църковна година – от месец септември до месец август³².

Взаимоотношението на Панигирика на дяк Андрей със споменатите ръкописи представлява важен етап от развитието на макрожанра на Балканите. РМ 4/5, както вече беше споменато, включва *Слово за начало на индикта* и памет за св. Симеон Стълпник (за 01.09.). *Житието на св. Симеон Стълпник*, в различна от познатата редакция от поместените преписи в ЦИАИ 182 и Драг 700 (в последния ръкопис това произведение е без начало), е включено в Мардариевия панигирик като допълнително за празника. За втората дата – Начало на индикта, и в РМ 4/5, и в Гилф 56 е поместено *Слово* от Йоан Златоуст, в същата редакция, позната от преписите от останалите ръкописи – ЦИАИ 182, РАН 301, Зогр 107 (в Драг 700 произведение за Началото на индикта е записано в съдържанието на кодекса, но липсва). В РМ 4/5 и в Гилф 56 е включено *Чудото на архангел Михаил в Хоня* от Архип Парамонар (за 06.09.), което е налично във всички останали разглеждани състави, но липсва в съдържанието на Зогр 107. След *Повестта* на Архип Парамонар в съдържанието на двата рилски кодекса е включена група от произведения за празника Рождество Богородично (08.09.). Така съставът на тази група в РМ 4/5 е напълно идентичен с цикъла произведения за празника в Панигирика на дяк Андрей, а в Гилф 56 липсва само едно произведение – *Словото за Рождество Богородично* от Теодор Нови Изповедник.

Цикълът творби за Въздвижение на Кръста, включен в РМ 4/5 е почти напълно идентичен с групата за същия празник, поместена в ЦИАИ 182 – включва общо пет произведения, в редакции, познати от Панигирика на дяк Андрей, към които е добавена и *Повест за обрете-*

---

³² К. Иванова отбелязва, че „като цяло съставът на Гилф 56 е емблематичен за част от панигириците от XVI в., чието съдържание е съкратено спрямо пълния обем на новоизводните състави за цялата година“ (ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 62).

нието на кръста от Александър Мних, като последно, 5-то поред произведение за празника; същата *Повест* се открива и на трето място – в редуцираната група от три произведения за празника, включени в състава на Гилф 56. Допускам, че от мястото, на което е помествано, може да се съди, че това произведение е добавено относително късно към архетипа на близките по състав до РАН 301, Драг 700 и РМ 4/5 панигирични сборници – може би в първите десетилетия след началото на XV в. Поместването му дори и в редуцирания състав на Гилф 56 за празника би могло да е признак, че то е било ценено от книжовниците от Рилската школа. Непосредствено след цикъла за Въздвижение на кръста и в РМ 4/5, и в Гилф 56 е включена памет за Зачатие на св. Йоан Кръстител – за 23.09. Тук има паралел на съдържанието на двата ръкописа с това на Хил 496 от първата група ръкописи, както и със състава на Драг 700 от втората група. За празника Успение на св. Йоан Богослов (26.09.) в Мардариевия панегирик и в Гилф 56 са включени две произведения, познати в тази редакция от преписите в съставите на всички други разглеждани ръкописи.

За първата отбелязана дата за месец октомври – 06.10. – и в РМ 4/5, и в Гилф 56 е включен препис от едно и също произведение – *Беседа за ап. Тома*, познато в тази редакция от преписите в ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301. Този текст липсва в състава на Зогр 107 (но, както вече беше споменато, в Зографския сборник произведението е маркирано в съдържанието), а в Драг 700 е включено за същия празник заедно с квазиканоничните *Деяния на ап. Тома*. По-нататък, след паметта за ап. Яков Алфеов (09.10.), следва *Житието на св. Параскева-Петка Търновска* от патриарх Евтимий, което е поместено в РМ 4/5 и в Гилф 56 в разширената първична редакция с добавката на Григорий Цамблак.

В състава на двата рилски кодекса са налични и паметите за евангелист Лука (за 18.10.), отбелязана с произведение от Теодор Дафнопат (в редакция, срещана и в останалите кодеси от 1-ва и 2-ра група), и двете паметни за 19.10. – Мъченик Уар и св. Иван Рилски, като прави впечатление, че единствено в Гилф 56 паметта за св. Иван Рилски с *Житието* от патриарх Евтимий предхожда паметта за св. Уар, което свидетелства, че този ръкопис вероятно е създаден в средище, където почитта към рилския светец е била добре изразена. В РМ 4/5 и в Гилф 56 са поместени преписи от пространното *Житие на св. Иван Рилски*, разширено с повестта на Владислав Граматик.

В двата ръкописа следва *Мъчение на Артемий* (за 20.10.), в редакция, в която това произведение се среща във всички останали ръкописи от трите групи, след което в РМ 4/5 е поместено за 21.10. *Житие на Иларион Мъгленски*. В Гилф 56 за тази дата са включени, подобно на състава на Драг 700, две паметни – за св. Иларион Мъгленски и за св. Иларион Велики, като произведението, посветено на Иларион Велики

и тук, като в Драг 700, предхожда Житието на Иларион Мъгленски от патриарх Евтимий.

За следващата дата – 26.10., в Гилф 56 е поместен препис от познатото от съставите на другите ръкописи дометафрастово *Мъчение на св. Димитър*, докато в РМ 4/5 като второ произведение за празника е включена и *Беседа за св. Димитър* от Григорий Палама. Както отбелязах, в Драг 700 също се наблюдава „разширение“ на бройката произведения за празника, но там за св. Димитър Солунски е включена съвсем друга творба – *Мъчение и чудеса на св. Димитър Солунски* (с неидентифициран гръцки текст).

За датата 03.11. в РМ 4/5 е включено поместеното и в ЦИАИ 182 *Похвално слово за възобновяването на храма на св. Георги в Лида* от Аркадий Кипърски, но в съдържанието на Гилф 56 тази памет изобщо липсва, което може би се дължи на редуцирания състав на ръкописа. Непосредствено след това в състава на Гилф 56 са включени и трите произведения за Събора на безплътните сили (08.11.), налични и в ЦИАИ 182, както и във всички други ръкописи; в РМ 4/5 липсва първото слово от групата – *Слово за Събора на безплътните сили* от Йоан Евхаитски.

Цикълът от произведения за празника Въведение Богородично (21.11.) и в двата рилски кодекса е разширен, в сравнение с този в ЦИАИ 182, но съдържа трите произведения, включени в групата за този празник в Панигирика на дяк Андрей, към които допълнително са включени *Слово* за празника от Герман Константинополски и друго слово от Георги Никоимидийски, в редакции, в които тези две произведения се срещат в същия ред и в Хил 496 и РАН 301.

Последното произведение за месец ноември – *Житие на Стефан Нови Изповедник* от Симеон Метафраст (за 27.11.), е поместено непосредствено след цикъла за Въведение Богородично и в РМ 4/5, и в Гилф 56, което дава основание да се допусне, че протографът (или един от протографите) на кодексите е съдържал произведения за месец септември-ноември, като единствено произведение за месец ноември в него е било споменатото *Житие*. И двата кодекса съдържат *Слово за пренасянето на мощите на св. Йоан Златоуст* от Козма Веститор (за 27.01.), като в състава на Гилф 56 това произведение е 37-мо по ред (в същия кодекс *Житието на св. Стефан Нови Изповедник* е 35-то по ред), докато в РМ 4/5 *Словото* от Козма Веститор е добавено допълнително.

В заключение може да се обобщи, че нито един от шестте кодекса, най-близки по състав до ЦИАИ 182, не повтаря напълно структурата на съдържанието на Панигирика на дяк Андрей, някои от тях се явяват редуцирани спрямо неговото съдържание – като Зогр 107, а всички останали могат да се окачествят като разширени по състав.

Ще се спра на едно от произведенията, включени в състава на ЦИАИ 182, което може да се открие в съставите на всички ръкописи от първа група – Хил 496, РАН 301, както и в съставите на ръкописите от трета група – РМ 4/5 и Гилф 56, но липсва в ръкописите от втора група – Зографския сборник и Драг 700 – *Мъчение на св. Уар* с предполагаем автор Симеон Метафраст (ВНГ 1863; ВНБС 19.10/1/1). То присъства в голяма част от панигиричните състави, близки до ЦИАИ 182, и представлява разказ за мъчението на светеца-воин, живял по времето на император Максимиан (285–305), който решава да разкрие християнската си вяра по време на съдебен процес срещу седем други християни. След мъченическия му край мощите му са прибрани и съхранени от знатната вдовица – християнка Клеопатра, която след време тайно ги пренася в родния си град в Палестина, полагайки ги първоначално в семейната гробница. Чудесата, случващи се около мощите на светеца – мъченик, както и легендата за неговите подвизи привличат множество вярващи, и Клеопатра решава да издигне храм, който да посвети на мъченика Уар. След като това се случва, по време на празненството за освещаването на храма, единственият син на вдовицата – Йоан, който се готви да постъпи на войнска длъжност, умира внезапно. Клеопатра получава сън-видение, в който синът ѝ и светецът се появяват отново пред очите ѝ, за да укрепят вярата ѝ; след седем години отшелнически живот вдовицата умира.

В балканската кирилска традиция произведението е познато само в един превод и една редакция, най-често като анонимна творба. Включено е и в Макариевите чети-минеи. *Мъчението на Уар* не се открива в Зогр 107 и в много от близките по състав до него панигирици; в Панигирика на дяк Андрей от 1425 г. е поместен точно датиран препис от превода (по данни от К. Иванова, най-ранният препис се открива във втората част от ръкопис-конволют от колекцията на Хилендарския манастир, датиран от последните десетилетия на XIV в., среднобългарски правопис³³). Причислявайки произведението към

---

³³ Ръкопис № 458 от сбирката на Хилендарския манастир, писан на хартия, 21 на 14, 5 см., 448 л. представлява сборник-конволют, който се състои от два ръкописа, които според Д. Богданович (БОГДАНОВИЃ, Д. *Каталог ћирилских рукописа манастира Хиландара...*, с. 176) нямат големи разлики в съдържанието си – и двата имат „аскетично-исихастко съдържание“; двете части са датирани от последните десетилетия на XIV в., като първият ръкопис се характеризира с търновски правопис, а вторият – с „македонска редакция“ или, според описа на Турилов, Мошкова – „западнобългарски“ правопис (ТУРИЛОВ, А. А., Л. МОШКОВА. *Славянские рукописи афонских обителей...*, № 778, с. 308–309). Преписът от *Мъчение на Уар* се открива в началото на втория ръкопис. Предстои бъдещото му проучване.

творчеството на Симеон Метафраст в търновските и атонските преводи, Кл. Иванова привежда и мнението на румънския медиевист Й. Юфу, според когото *Мъчението на Уар* „се среща написано само в сръбска редакция, никога в среднобългарска и винаги поместено пред житието на Ив. Рилски“. Съгласявайки се с него, че „творбата наистина се среща само в безюсови преписи (предимно ресавски; бел. моя – но това не е точно така), но че тя се разпространява както в сръбски, така и в български средища“³⁴, нейното включване в състава на ЦИАИ 182, а и изобщо в състава на новоизводните панегирици, се обяснява с предположението, че през XIV в. „панегириците се попълват с отделни преводи на Метафрастови жития за паметите, изведени на по-високи позиции в богослужението чрез новия Йерусалимски устав и твърдо влезли във византийската традиция“³⁵.

Освен в Панигирика на дяк Андрей, *Мъчението на Уар* се открива и в още няколко ръкописа, сред които са посочените Хил 496, РАН 301, РМ 4/5 и Гилф 56, както и в ръкописи от XVI в.³⁶ Сравнението между достъпните ми преписи – в ЦИАИ 182, Хил 496 и Гилф 56 (което все още е в първоначален етап), разкрива, че тези три преписа действително са много близки един до друг, но се наблюдава особеност на насловите им – липсата или наличието в тях на определението „мъченик“, отнесено към св. Уар. Насловът на произведението в ЦИАИ 182 гласи: $\text{W}(\chi)$ дї М(ч)нїе ст҃го м҃нника оуара, и иже съ ни(м) (л. 203а); в ръкопис Хил 496 насловът изглежда по следния начин: М(с)ца о(х)товрїа дї Моученїе ст҃го Оуара, и иже съ нимъ (л.142а); в ръкопис Гилф 56 насловът е същият, като в Хил 496: М(с)ца о(х)товрїа дї Моученїе ст҃го Оуара и иже съ нимъ³⁷.

Въз основа на отличителните черти на състава на Зографския сборник, установени при съпоставката с ЦИАИ 182 и останалите ръкописи, близки по състав до Панигирика на дяк Андрей, се налага изводът, че в този ръкопис са се съдържали действително някои от първите познати преписи от новоизводни преводи от търновския състав

---

³⁴ ИВАНОВА, Кл. Агиографските произведения на Симеон Метафраст в състава на южнославянските календарни сборници. – В: *Преводите през XIV столетие на Балканите. Доклади от Международната конференция, София, 26–28 юни 2003 г.* София: Горекс Прес, 2004, с. 253, бел. 7, авторката посочва три преписа от това произведение в ръкописи от Рилския манастир.

³⁵ ИВАНОВА, Кл. *Агиографските произведения...*, с. 252.

³⁶ ИВАНОВА, Кл., *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 253–254.

³⁷ Необходимо е да се отбележи, че според описа на В. Мошин на ръкопис ПЗК Дубоки поток 3, в който също се съдържа *Мъчение на Уар*, в наслова на това произведение, е включена думата „мъченик“, която се открива в преписа в ЦИАИ 182 – $\text{W}(\chi)$ (товрїа) ·ѿ· Моученїе свет҃аго моученика Оуара и иже съ ним. (л. 181а).

на панигирика³⁸. При разпространението на търновските панигирични състави в сръбските манастири и на Света гора, в панигиричното ядро са били извършени минимални промени, за което свидетелстват особеностите на съдържанието на ЦИАИ 182 и на ръкописите РАН 301 и Хил 496, при съпоставка с по-късните РМ 4/5 и Гилф 56, както и с чети-минея Драг 700. Според румънския учен Й. Юфу Панигирикът на дяк Андрей представлява препис от първи том на „атонското“ издание на колекция Студион, като отбелязва още, че преписите в ръкописите от сръбската редакция на колекцията, водят началото си именно от „атонското“ издание, копие от чийто първи том, според него, е ЦИАИ 182. Но връзката между ръкописното наследство на Търново, Света гора и сръбските манастири е комплексна и опосредствана от междинни звена.

Очевидно е, че въпреки трагичната съдба на Сръбското деспотство, което губи своята независимост през 1459 г., а Белград – новооснованата столица на Стефан Лазаревич попада в унгарски ръце почти веднага след смъртта му, културната политика, провеждана от деспота, оставя дълбоки следи в книжовните традиции на сърбите. Част от тази политика включва както построяването, възстановяването и поддръжката на манастири и скитове, така и поддържането на активни връзки със скрипториите на някои от най-големите манастири в Света гора. Запазените ктиторски грамоти свидетелстват, че владетелят е обдарявал неколккратно поне три от тях – Ватопед, Панталеймон и Великата лавра Св. Атанасий; поддържани са били и традиционните връзки с манастира Хилендар, от където, по молба на Стефан Лазаревич, в Сърбия биват изпратени група монаси, които да преписват и „изправят“ поръчани от деспота книги. Активно се превеждат и преписват книги за библиотеката на деспот Стефан – богослужебни и библейски (предимно старозаветни), по които работят преводачи и кописисти от Търново и Атон, установяват се нови версии на хрониките на Йоан Зо-

---

³⁸ К. Иванова отбелязва, че при работата върху оформянето на „търновските редакции слова и жития в календарен ред... организирането на материала се извършва в съгласие с Йерусалимския устав...“, като „установяването на новите редакции“ се извършва на два етапа; „на първия етап се създава... скелетът на житийно-панегиричните състави, подбират се и се превеждат проповеди за големите празници през цялата година и за невключените дотогава големи празници...“ (ИВАНОВА, Кл. *Житийно-панегиричното наследство на Търновската книжовна школа...*, с. 204–205). Както вече беше споменато, от направените сравнения се вижда, че редуцираният състав на Зогр 107 по отношение на някои големи празници – като Въведение Богородично (21.11.) е допълнен от три други произведения в ръкописите ЦИАИ 182, Хил 496 и РАН 301.

нара и Георги Амартол. Под покровителството на Стефан Лазаревич в Сръбското деспотство работи Константин Костенечки, чиято дейност, продължила и след смъртта на владетеля, оставя дълбоки следи в сръбската литература и култура. За кратко в началото на XV в. в манастира Дечани се подвизава и Григорий Цамблак, а вероятно и други Евтимиеви ученици и последователи, които намират в съседната държава благоприятни условия за продължаване на своята книжовна дейност. Сведение за преписан ръкопис – панигирик, писан по времето на деспот Стефан Лазаревич се открива в приписка от 1412 г., в която се посочва, че в „Св. Богородица Петрушка“ в Лещие („Лещанска пустиня“) близо до Парачин е бил поръчан и преписан панигирик от светогорския манастир „Св. Павел“, но за този ръкопис днес не се знае нищо³⁹; както тази приписка, така и други данни свидетелстват, че е имало няколко центъра в Сръбското деспотство (освен атонските манастири), в които са се преписвали панигирични сборници между 1411 и 1425 г.⁴⁰.

Необходимо е ново по-задълбочено проучване на ръкописите-панигирици, писани в Сръбското деспотство с ресавски правопис, приблизително по времето, по което се създава и ЦИАИ 182, за да бъде аргументирана една по-пълна картина на отликите на състава на този сборник, тъй като до момента неговото съдържание е било съпоставяно с ръкописи, които са съдържали други версии на панигиричните състави, а в изследванията на Й. Юфу този ръкопис е представен като представителен за т.нар. „атонско издание на колекция Студион“, при все, че е създаден в Белград, по поръка на сръбския владетел Стефан Лазаревич и на патриарх Никон. Съставът на Панигирика на дяк Андрей има своя специфика в сравнение със светогорските ръкописи, спрямо които се установяват паралели и близки версии на текстовете – различава се както по отношение на включените в него дати за честване на памети, състава на групите произведения за големи църковни празници, а така също и в редакционните особености на някои от творбите на патриарх Евтимий. Така Панегирикът илюстрира взаимодействието между книжовните центрове в Света гора, сръбската традиция и Търновската книжовна школа.

---

³⁹ СТОЈАНОВИЋ, Љ. *Стари српски записи и натписи*. Књ.1. Београд, штампано у Државној штампарији Краљевине Србије, 1902, с. 68–69, № 217.

⁴⁰ ГАГОВА, Н. *Владетели и книги*. София: ПАМ Пъблишинг Къмпани ООД, 2010, с. 231.

СЪКРАЩЕНИЯ

- РАН – Румънска академия на науките, Букурещ
РМ – Рилски манастир
ЦИАИ – Църковно-исторически и архивен институт при Българската патриаршия, София
ВНБС – ИВАНОВА, Кл. *Bibliotheca Hagiographica Balcano-Slavica*. София 2008.
ВНГ – *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, ed. François Halkin. Bruxelles, 1957 (Novum Auctarium, ed. François Halkin, 1984).
СРГ – *Clavis patrum graecorum ... Cura et studio Mauritii Geerard*. Vol. I–VI. Turnhout, 1974–2003.

ОПИСИ

- БОГДАНОВИЋ, Д. *Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI – XVII века)*. Београд, 1982.
БОГДАНОВИЋ, Д. *Каталог ћирилских рукописа манастира Хилендара*. Београд 1978.
ВАСИЉЕВ, Љ., М. ГРОЗДАНОВИЋ, Б. ЈОВАНОВИЋ. Ново датирање српских рукописа у библиотеци Румунске Академије Наука. – *Археографски прилози*, 2, 1980, с. 41–69.
ГОШЕВ, Ив. Записки и исторически текстове из непубликуваните още ръкописни и старопечатни книги (инв. № 158–223) на Църковния историко-археологически музей при Св. Синод в София. – *Годишник на Софийския университет*. IV. *Богословски факултет*, 1926–1927, с. 335–373.
ИВАНОВА, Кл. *Bibliotheca Hagiographica Balcano-Slavica*. София, 2008.
ИЉИНСКИЈ, Г. А. Рукописи Зографског манастира на Афоне. – *Известия Русского археологического института в Константинополе*. Одесса, 13, 1908, с. 253–276.
МОШИН, Вл. К датировке рукописей из собрания А. Ф. Гильфердинга Государственной Публичной библиотеки. – В: *Избрани дела*, кн. 2, Скопје, 2003, с. 173–177.
МОШИН, Вл. Рукописи из цркве у Дубоком Потокѹ и из цркве св. Николе у село Ђураковцу. – В: *Старине Косова и Метохије (Приштина)*. Т. IV–V, 1971, с. 137–149.
Отчет Императорской Публичной библиотеки за 1868 г. Санкт-Петербург, 1869, с. 10–159.
ПЕТКОВИЋ, С. *Опис рукописа манастира Крушедола*. Сремски Карловци, 1914.
РАЈКОВ, Б., КОЖУХАРОВ, Ст., МИКЛАС, Х., КОДОВ, Хр. *Каталог на славянските ръкописи в библиотеката на Зографския манастир в Света гора*. София, 1994.
СПРОСТРАНОВ, Е. *Опис на ръкописите в библиотеката при Рилския манастир*. София, 1902.

ТУРИЛОВ, А., МОШКОВА, Л. *Славянские рукописи афонских обителей*. Под ред. А.-Е. ТАХИАОС. Фессалоники: SS Cyril and Methodius Center for Kultural Studies, 1999.

ХРИСТОВА, Б., Д. КАРАДЖОВА, А. ИКОНОМОВА. *Български ръкописи от XI – XVIII в., запазени в България. Своден каталог*. Т. 1, София, 1982.

ХРИСТОВА, Б., В. ЗАГРЕБИН, Г. ЕНИН, Е. ШВАРЦ. *Славянские рукописи болгарского происхождения в Российской национальной библиотеке – Санкт Петербург*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2009.

ЯЦИМИРСКИЙ, А. И. *Славянские и русские рукописи румынских библиотек*. Санкт-Петербург, 1905.

JUFU, J., V. BRATULESCU, O. MITRIC. *Manuscrite slavo-române din Moldova. Fondul Mănăstirii Dragomirna*. Iasi: Editura Universitatii „Alexandru Ioan Kuza“, 2012.

MATEJIC, P. *Watermarks of the Hilandar Slavic codices. A Descriptive Catalog*. Sofia: Centre international d'information sur les sources de l'histoire balkanique et mediterraneenne, 1981.

MATEJIC, P., H. THOMAS. *Catalog. Manuscripts on Microform of the Hilandar Research library The Ohio University*. 1–2, Columbus 1992.

PANAITESCU, P. P. *Catalogul manuscriselor slavo-romane si slave din Bibliotheca Academiei Romane*. Т. 2, Bucuresti, 2003.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

АНГЕЛОВ, Б. Ст. Неизвестни ръкописи на Мардарий Рилски. – *Известия на Института за литература*, 21, 1972, с. 43–65.

ВЕЛЧЕВА, Б. За езика на дяк Андрей. – В: *Търновска книжовна школа*, Т. 6, Велико Търново, 1999, с. 227–230.

ГАГОВА, Н. Из книги Константина Костенечкаго: Зогр 105 – В: *Шъствоуж нзинѣ по слѣдоу оучителю. Сборник в чест на проф. д.ф.н. Анна-Мария Тотманова*. Съст. СЛАВОВА Т. и колектив. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 202–234.

ГАГОВА, Н. *Владетели и книги*. София: Изд. „ПАМ Пъблишинг Къмпаани ООД“, 2010.

ИВАНОВА, Кл. Зографският сборник, паметник от края на XIV в. – *Известия на Института за български език*, кн. XVII, 1969, с. 105–147.

ИВАНОВА, Кл. Житийно-панегиричното наследство на Търновската книжовна школа в балканската ръкописна традиция. – В: *Търновска книжовна школа*, Т. 2, Велико Търново, 1976, с. 193–214.

ИВАНОВА, Кл. Структурно-типологична характеристика на чети-минейните сборници в южнославянската и руската литература. – В: *Славянска филология*, Т. 6, София, 1978, с. 66–77.

ИВАНОВА, Кл. Житието на Петка Търновска от Патриарх Евтимий (Източници и текстологически бележки). – *Старобългарска литература*, кн. 8, 1980, с. 13–36.

ИВАНОВА, Кл. Класификация, типология и каталогизация на някои типове сборници в балканската славянска ръкописна традиция. – В: *Славянска палеография и дипломатика*, 2, София, 1985, с. 173–182.

ИВАНОВА, Кл. Агиографските произведения на Симеон Метафраст в състава на южнославянските календарни сборници. – В: *Преводите през XIV столетие на Балканите*. Под редакцията на Л. ТАСЕВА, М. ЙОВЧЕВА, К. ФОС, Т. ПЕНТКОВСКАЯ. Доклади от Международната конференция, София, 26–28 юни 2003 г. София: ИК „ГорексПрес“, 2004, с. 249–267.

КИСЕЛКОВ, В. Сл. Евтимиевият ученик Андрей. – *Училищен преглед*, кн. 2, 1931, с. 246–254.

НЕНЧЕВА, Е. За личността на дяк Андрей. – В: *Думи срещу догми. Сборник с доклади от Дванадесетата национална конференция за студенти, докторанти и средношколци*, Пловдив: Изд. „Контекст“, 2010, с. 216–222.

ПАНДУРСКИ, В. Панегирикът на дяк Андрей от 1425г. – В: *Търновска книжовна школа*, Т. 1, София, 1974, 225–241.

РАДОЈЧИЌ, Ђ. Сп. *Творци и дела старе српске књижевности*. Титоград 1963, с. 221–231.

СНЕГАРОВ, ИВ. Из Скопските книгохранилища. – *Общ подем*, кн. 9–10, 1918, с. 438–455.

СТАНКОВИЌ, Р. *Рукописне књиге музеја Српске Православне цркве у Београду. Водени знаци и датирање*. Београд, 2003.

СТОЈАНОВИЌ, Љ. *Стари српски записи и натписи*. Књ.1. Београд, штампано у Државној штампарији Краљевине Србије, 1902.

ШПАДИЈЕР, И. Дијак Андреја – савременик Никона Јеруцалимца. – В: *Зетске Свете Горе*, 1 (Никон Јерусалимац). Цетиње 2004, с. 137–147.

ЮФУ, З. За десеттомната колекция Студион. (Из архива на румънския изследвач Йон Юфу). – В: *Проучвания по случай II Конгрес по балканистика*, София, 1970, с. 299–343.

REFERENCES

JUFU, J., V. BRATULESCU, O. MITRIC. *Manuscrite slavo-române din Moldova. Fondul Mănăstirii Dragomirna*. Iasi: Editura Universitatii „Alexandru Ioan Kuza“, 2012.

МАТЕЈИЌ, Р. *Watermarks of the Hilandar Slavic codices. A Descriptive Catalog*. Sofia: Centre international d'information sur les sources de l'histoire balkanique et mediterraneenne, 1981.

МАТЕЈИЌ, Р., Н. THOMAS. *Catalog. Manuscripts on Microform of the Hilandar Research library The Ohio University*. 1–2, Columbus 1992.

ПАНАИТЕСКУ, Р. Р. *Catalogul manuscriselor slavo-romane si slave din Bibliotheca Academiei Romane*. Т. 2, Bucuresti, 2003.

[ANGELOV, B. St. „Neizvestni rākopisi na Mardarij Rilski.“ – *Izvestija na Instituta za literatura*, 21, 1972, 43–65.

BOGDANOVIĆ, D. *Inventar ćirilskih rukopisa u Jugoslaviju (XI – XVII veka)*. Beograd, 1982.

BOGDANOVIĆ, D. *Katalog ćirilskih rukopisa manastira Hilendara*. Beograd, 1978.

GAGOVA, N. „Iz knigi Konstantina Kosteneškago: Zogr 105“ – В: *Ѕьствоуиъ нунъ по слъdou оучителју. Sbornik v čest na prof. d.f.n. Anna-Marija Totomanova*. Săst.

- T. SLAVOVA i kolektiv. Sofia, Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridki“, 2021, 202–234.
- GAGOVA, N. *Vladeteli i knigi*. S., Izd. „PAM Păblišing Kămpani OOD“, 2010.
- GOŠEV, Iv. „Zapiski i istoričeski tekstove iz nepublikovanite ošte răkopisni i staropečatni knigi (inv. № 158-223) na Cărkovnija istoriko-arheologičeski muzej pri Sv. Sinod v Sofija.“ – *Godišnik na Sofijskija universitet*: IV. Bogoslovski fakultet, 1926–1927, 335–373.
- HRISTOVA, B., D. KARADŽOVA, A. IKONOMOVA. *Bălgarski răkopisi ot XI – XVIII v., zapazeni v Bălgarija. Svoden katalog*. T.1, Sofia, 1982.
- HRISTOVA, B., V. ZAGREBIN, G. ENIN, E. ŠVARC. *Slavjanskije rukopisi bolgarskogo proišoždenija v Rossijskij nacional'noj biblioteke – Sankt Peterburg*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 2009.
- IL'INSKIJ, G.A. „Rukopisi Zografskogo monastyrja na Afone.“ – *Izvestija Russkogo arheologičeskogo instituta v Konstantinople*. Odessa, 13, 1908, 253–276.
- IVANOVA, Kl. „Agiografskite proizvedenija na Simeon Metafrast v săstava na južnoslavjanskite kalendarni sbornici.“ – V: *Prevodite prez XIV stoletie na Balkanite*. Pod redakcijata na L. TASEVA, M. JOVČEVA, K. FOS, T. PENTKOVSKAJA. Dokladi ot Meždunarodnata konferencija, Sofija, 26–28 juni 2003 g. S., IK „GoreksPres“, 2004, 249–267.
- IVANOVA, Kl. „Klasifikacija, tipologija i katalogizacija na njakoi tipove sbornici v balkanskata slavjanska răkopisna tradicija.“ – V: *Slavjanska paleografija i diplomatika*, 2, Sofia, 1985, 173–182.
- IVANOVA, Kl. „Stukturno-tipologična karakteristika na četi-minejnite sbornici v južnoslavjanskata i ruskata literatura.“ – V: *Slavjanska filologija*, t. 6, Sofia, 1978, 66–77.
- IVANOVA, Kl. „Žitieto na Petka Tărnovska ot Patriarh Evtimij (Iztočnici i tekstologičeski beležki).“ – *Starobălgarska literatura*, kn. 8, 1980, 13–36.
- IVANOVA, Kl. „Žitijno-panegiričnoto nasledstvo na Tărnovskata knižovna škola v balkanskata răkopisna tradicija.“ – V: *Tărnovska knižovna škola*, t. 2, Veliko Tărnovo, 1976, 193–214.
- IVANOVA, Kl. „Zografskijat sbornik, pametnik ot kraja na HIV v.“ – *Izvestija na Instituta za bălgarski ezik*, kn. XVII, Sofia, 1969, 105–147.
- IVANOVA, Kl. *Bibliotheca Hagiographica Balcano-Slavica*. Sofia, 2008.
- JACIMIRSKIJ, A. I. *Slavjanskije i russkie rukopisi rumynskih bibliotek*. Sankt Peterburg, 1905.
- JUFU, Z., „Za desetomnata kolekcija Studion.“ (Iz arhiva na rumănskija izsledvač Jon Jufu).“ – V: *Proučvanija po slučaj II Kongres po balkanistika*, Sofia, 1970, 299–343.
- KISELKOVA, V. Sl. „Evtimievijat učenik Andrej.“ – *Učilišten pregled*, 1931, kn.2, 246–254.
- MOŠIN, Vl. „K datirovke rukopisej iz sobranija A. F. Gil'ferdinga Gosudarstvennoj Publičnoj biblioteki.“ – V: *Izbrani dela*, kn.2, Skopje, 2003, 173–177.
- MOŠIN, Vl. „Rukopisi iz crkve U Dubokom Potoku i iz crkve sv. Nikole u selo Ćurakovcu.“ – V: *Starine Kosova i Metohije* (Priština). T. IV-V, 1971, 137–149.
- NENČEVA, E. „Za ličnostta na djak Andrej.“ – V: *Dumi sreštu dogmi. Sbornik s dokladi ot Dvanadesetata nacionalna konferencija za studenti, doktoranti i srednoškolci*, Plovdiv, izd. „Kontekst“, 2010, 216–222.

ОТЧЕТ Императорской Публичной библиотеки за 1868 г. Санкт-Петербург, 1869, 10–159.

PANDURSKI, V. „Panegirikāt na djak Andrej ot 1425 g.“ – V: *Tärnovska knižovna škola*, Sofia, 1974, 225–241.

PETKOVIĆ, S. *Opis rukopisa manastira Krušedola*. Sremski Karlovci, 1914.

RADOJČIĆ, Đ.Sp. *Tvorci i dela stare srpske književnosti*. Titograd, 1963, 221–231.

RAJKOV, B. S. KOŽUHAROV, H. MIKLAS, HR. KODOV. *Katalog na slavjanskite rākopisi v bibliotekata na Zografskija manastir v Sveta gora*. Sofia, 1994.

SNEGAROV, IV. „Iz Skopskite knigohranilišta“. – *Obšt podem*, 1918, kn. 9–10, 438–455.

ŠPADIJER, I. „Djak Andreja – savremenik Nikona Jerusalimca.“ – V: *Zetske Svete Gore*, 1 (Nikon Jerusalimac). Cetinje, 2004, 137–147.

SPROSTRANOV, E. *Opis na rākopisite v bibliotekata pri Rilskija manastir*. Sofia, 1902.

STANKOVIĆ R., *Rukopisne knjige muzeja Srpske Pravoslavne crkve u Beogradu. Vodeni znaci i datiranje*. Beograd, 2003.

STOJANOVIĆ, Lj. *Stari srpski zapisi i natpisi*. Knj. 1. Beograd, štampano u Državnoj štampariji Kraljevine Srbije, 1902.

TURILOV, A., L. MOŠKOVA. *Slavjanskie rukopisi afonskih obitelej*. Pod red. A.-E. TAHIAOS. Fessaloniki, SS Cyril and Methodius Center for Kultural Studies, 1999.

VASILJEV, Lj., M. GROZDANOVIĆ, B. JOVANOVIĆ. „Novo datiranje srpskih rukopisa u biblioteci Rumunsku Akademije Nauka.“ – *Arheografski prilozi*, 2, 1980, 41–69.

VELČEVA, B. „Za ezika na djak Andrej.“ – V: *Tärnovska knižovna škola*, V. Tärново, 1999, 227–230.]

ПРИЛОЖЕНИЯ

Таблица 1 – Съпоставка на съдържанията на ръкописи от група 1 (ЦИАИ 182, Хил 496 и РАН 301).

Таблица 2 – Съпоставка на съдържанията на ръкописи от група 2 (Зогр 107 и Драг 700) и на ЦИАИ 182.

Таблица 3 – Съпоставка на съдържанията на ръкописи от група 3 (РМ 4/5 и Гилф 56) и ЦИАИ 182.

Таблица 4 – Съпоставка на групи от произведения за празника Рождество Богородично (08.09) в ръкописите ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301, Зогр 107, Драг 700, РМ 4/5, Гилф 56.

Таблица 5 – Съпоставка на групи от произведения за празника Въздвижение на кръста (14.09) в ръкописите ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301, Зогр 107, Драг 700, РМ 4/5, Гилф 56.

Таблица 6 – Съпоставка на групи от произведения за празника Въведени Богородично (21.11) в ръкописите ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301, Зогр 107, Драг 706, РМ 4/5, Гилф 56.

Списък на произведения, включени в Таблицы 1 – 6 (панигирично ядро).

Таблица 1. Съпоставка на съдържанията на ръкописи от група 1 (ЦИАИ 182, Хил 496 и РАН 301).

ЦИАИ 182 (1425 г.)	Хил 496 (1430 г.)	РАН 301 (XV в. 2/10)
(1). ВНБС 01.09/II/1а Житие на св. Симеон Стълпник. ВНГ 1683с	? (липса)	(1). ВНБС 01.09/1/1аб Край от Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст. ВНГ 820
(2). ВНБС 01.09/1/1а Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст. ВНГ 820	? (липса)	(2). ВНБС 01.09/1/2. Слово благодарствено за същия празник, единствен препис в балканската кирилска традиция от Евтимий Синкел
(3). ВНБС 06.09/1/3г Повест за чудото на архангел Михаил в Хоня, от Архип Парамонар. ВНГ1282	? (липса)	(3). ВНБС 06.09/1/3г Повест за чудото на архангел Михаил в Хоня, от Архип Парамонар. ВНГ1282
(4). ВНБС 08.09/3д Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНГ 1046	? (липса)	(4). ВНБС 08.09/3д Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНГ 1046
(5). ВНБС 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1092	(1) ¹ . ВНБС 08.09/1аа (без начало). Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1092	(5). ВНБС 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1092
(6). ВНБС 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1082	(2) ² . ВНБС 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1082	(6). ВНБС 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски ВНГ 1082

¹ Произведението е отбелязано у БОГДАНОВИЌ, Д. *Каталог...*, с. 188 като Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски и според автора на описа започва от л. 3а в ръкописа. ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 191 посочва, че Хил 496, който е без начало, започва със слово за Рождество Богородично от Андрей Критски, в описаната тук редакция, което обаче е разположено на л. 1–3 в кодексa.

² Произведението е отбелязано у ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 195 като второ поред в съдържанието на ръкописа, намира се на л. 3–12б, докато у БОГДАНОВИЌ, Д. *Каталог ћирилских рукописа манастира Хилендара*, с. 188-189 е посочено, че от л. 12а започва Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин, а преди това, между л. 3 и л. 11б се намира Слово за празника от Андрей Критски.

(7). ВНБС 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	(3). ВНБС 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	(7). ВНБС 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087
(8). ВНБС 08.09/2 Слово за Рождество Богородично от Йоан, презвитер Евийски. ВНГ 1117	(4). ВНБС 08.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна и за Рождество Богородично от Йоан, презвитер Евийски. ВНГ 1117	(8). ВНБС 08.09/2 Слово за благовещението на Йоаким и Анна и за Рождество Богородично от Йоан, презвитер Евийски. ВНГ 1117
(9). ВНБС 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ1112	(*) ³ . ВНБС 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ1112	(9). ВНБС 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ1112
(10). ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446	(5) ⁴ . ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446	
(11). ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	(6). ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на Кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	

³ Това слово е отбелязано със звездичка, тъй като присъства на л. 366–476, според описа на ръкописа у БОГДАНОВИЃ, Д. *Каталог...*, с. 189, но е пропуснато в статията за словото у ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 197. Не е ясно дали произведението присъства в ръкописа. Във всеки случай присъствието му би било предположително, предвид връзките между съставите на ЦИАИ 182 и Хил 496.

⁴ У ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 213. Това произведение е описано като 6-то поред в състава на ръкописа, първо за празника, което би могло да бъде вярно, ако преди него е имало друга творба – може би Словото за Рождество от Теодор Нови изповедник, което поради някакви причини е изпуснато в ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, но, както беше посочено в бел. 3, присъства в описа на сръбския учен; още повече, че листовете, на които се намира произведението на Йоан Златоуст, според Иванова, отговарят на листовете, където то е описано у БОГДАНОВИЃ, Д. *Каталог...*, с. 189 (48а–54б) (може би пропускът на словото от Теодор Нови изповедник в справочника на К. Иванова е бил механичен или печатна грешка).

(12). ВНБС 14.09/76 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	(7). ВНБС 14.09/76 Слово за Въздвижение на Кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	
(13). ВНБС 14.09/4 Слово за Въздвижение на кръста от Василий Селевкийски. ВНГ 433	(8). ВНБС 14.09/4 Слово за Въздвижение на Кръста от Василий Селевкийски. ВНГ 433	
(14). ВНБС 14.09/9а Слово за Въздвижение на кръста от Пандолей презвитер. ВНГ 430	(9). ВНБС 14.09/9а Слово за Въздвижение на кръста от Пандолей презвитер. ВНГ 430	
	(10). ВНБС 23.09/16 Слово за зачатие на Йоан Кръстител, от Йоан Златоуст. ВНГ 848к	
(15). ВНБС 26.09/2 Първа хомилия върху Евангелието от Йоан от Йоан Златоуст. ВНГ 923	(11). ВНБС 26.09/2 Първа хомилия върху Евангелието от Йоан, от Йоан Златоуст. ВНГ 923	(10). ВНБС 26.09/2 Първа хомилия върху Евангелието от Йоан, от Йоан Златоуст. ВНГ 923
(16). ВНБС 26.09/3 Похвала за евангелист Йоан Богослов от Йоан Златоуст. ВНГ 926	(12). ВНБС 26.09/3 Похвала за евангелист Йоан Богослов, от Йоан Златоуст. ВНГ 926	(11). ВНБС 26.09/3 Похвала за евангелист Йоан Богослов, от Йоан Златоуст. ВНГ 926
(17). ВНБС 06.10/4 Беседа за ап. Тома ВНГ 1838	(13). ВНБС 06.10/4 Беседа за ап. Тома ВНГ 1838	(12). ВНБС 06.10/4 Беседа за ап. Тома. ВНГ 1838
(18). ВНБС 09.10/1/1 Похвала за апостол Яков Алфеов от Никита Пафлагон. ВНГ 763	(14). ВНБС 09.10/1/1 Похвала за ап. Яков Алфеов от Никита Пафлагон. ВНГ 763	(13). ВНБС 09.10/1/1 Похвала за ап. Яков Алфеов от Никита Пафлагон. ВНГ 763
(19). ВНБС 14.10/II/1а Житие на препод. Параскева – Петка Епиватска, Търновска от патриарх Евтимий. (Разширена първична редакция)	(15). ВНБС 14.10/II/16 Житие на препод. Параскева – Петка Епиватска, Търновска от патриарх Евтимий (съкратена първична редакция)	(14). ВНБС 14.10/II/16 Житие на препод. Параскева – Петка Епиватска, Търновска, от патриарх Евтимий (съкратена първична редакция)

(20). ВНБС 18.10/1 Похвално слово за евангелист Лука от Теодор Дафнопат. ВНГ 993f	(16). ВНБС 18.10/1 Похвално слово за евангелист Лука от Теодор Дафнопат. ВНГ 993f	(15). ВНБС 18.10/1 Похвално слово за евангелист Лука от Теодор Дафнопат. ВНГ 993f
(21). ВНБС 19.10/I/1 Мъчение на мъч. Уар от Симеон Метафраст ВНГ 1863	(17). ВНБС 19.10/I/1 Мъчение на мъч. Уар от Симеон Метафраст. ВНГ 1863	(16). ВНБС 19.10/I/1 Мъчение на мъч. Уар от Симеон Метафраст. ВНГ 1863
(22). ВНБС 19.10/II/1a Житие на Иван Рилски от патриарх Евтимий (без разширението с Рилската повест от Владислав Граматик).	(18). ВНБС 19.10/II/1a Житие на Иван Рилски от патриарх Евтимий (без разширението с Рилската повест от Владислав Граматик).	(17). ВНБС 19.10/II/1a Житие на Иван Рилски от патриарх Евтимий (без разширението с Рилската повест от Владислав Граматик).
(23). ВНБС 20.10/1 Мъчение на Артемий. ВНГ 170	(19). ВНБС 20.10/1 Мъчение на Артемий. ВНГ 170	(18). ВНБС 20.10/1 Мъчение на Артемий. ВНГ 170
(24). ВНБС 21.10/II/1 Житие на Иларион Мъгленски от Патриарх Евтимий.	(20). ВНБС 21.10/II/1a Житие на Иларион Мъгленски от Патриарх Евтимий (без край)	(19). ВНБС 21.10/II/1 Житие на Иларион Мъгленски от Патриарх Евтимий.
(25). ВНБС 26.10/4a Мъчение на св. Димитър. (дометафрастово) ВНГ 497	(21*) ⁵ . ВНБС 26.10/4аб (без начало) Мъчение на св. Димитър. (дометафрастово) ВНГ 497	(20). ВНБС 26.10/4a Мъчение на св. Димитър. (дометафрастово) ВНГ 497
(26). ВНБС 03.11/1 Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лидда, от Аркадий Кипърски. ВНГ 684	(22). ВНБС 03.11/1 Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лидда, от Аркадий Кипърски. ВНГ 684	(21). ВНБС 03.11/1 Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лидда, от Аркадий Кипърски. ВНГ 684

⁵ Това произведение не е отбелязано в описа на БОГДАНОВИЌ, Д. *Каталог...*, 1978, но според ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 269 то се открива (без начало) на л. 240–245 в ръкопис Хил 496. Мъчението не е отбелязано и у ТУРИЛОВ, А., Л. МОШКОВА. *Славянские рукописи...* с. 378–379. К. Иванова отбелязва също, че предходното произведение – *Житие на преп. Иларион Мъгленски от патриарх Евтимий*, е без край и се намира на л. 217–239б от кодекса (ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 261).

(27). ВНБС 08.11/3 Слово за Събора на безплътните сили от Йоан Евхаитски. ВНГ 128	(23*) ⁶ . ВНБС 08.11/3 Слово за Събора на безплътните сили от Йоан Евхаитски. ВНГ 128	(22). ВНБС 08.11/3 Слово за Събора на безплътните сили от Йоан Евхаитски. ВНГ 128
(28). ВНБС 08.11/12 Беседа за серафимите от Йоан Златоуст (Шеста беседа от „Маргарит“) ВНГ 124	(24). ВНБС 08.11/12 Беседа за серафимите от Йоан Златоуст. (Шеста беседа от „Маргарит“) ВНГ 124	(23). ВНБС 08.11/12 Беседа за серафимите от Йоан Златоуст(Шеста беседа от „Маргарит“). ВНГ 124
(29). ВНБС 08.11/7 Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски.	(25). ВНБС 08.11/7 Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски	(24). ВНБС 08.11/7 Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски
(30). ВНБС 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български.	(26). ВНБС 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий, патриарх Константинополски. ВНГ 1149	(25). ВНБС 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий, патриарх Константинополски. ВНГ 1149
(31). ВНБС 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий патриарх Константинополски. ВНГ 1149	(27). ВНБС 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНГ 1149	(26). ВНБС 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНГ 1149
(32). ВНБС 21.11/16 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман, патриарх Константинополски. ВНГ 1103	(28). ВНБС 21.11/16 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман, патриарх Константинополски. ВНГ 1103	(27). ВНБС 21.11/16 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман, патриарх Константинополски. ВНГ 1103

⁶ Словото от Йоан Евхаитски за Събора на архангелите отсъства от описа в Д. БОГДАНОВИЃ, Д. *Каталог...*, 1978, но се открива у ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 285 (на л. 250–266б от кодекса). В описа на ТУРИЛОВ, А., Л. МОШКОВА. *Славянские рукописи...* с. 378–379, също, както и у БОГДАНОВИЃ това произведение липсва. За предходното произведение – Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лида, от Аркадий Кипърски, в БОГДАНОВИЃ, Д. *Каталог...*, с. 189 се отбелязва, че се намира на л. 245–267, но според ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 284 словото се открива на л. 245–250 от кодекса. Тук възприемам мнението на К. Иванова, с уговорката, че съдържанието на ръкописа се нуждае от допълнителни проучвания. В описа на ТУРИЛОВ, МОШКОВА, *Славянские рукописи...*, с. 379 също присъства заглавието на това произведение – „Похвала от Аркадий Кипърски за обновлението на храма на великомъченик Георги“, но не е посочено местоположението на произведението в ръкописа.

(33). ВНБС 28.11/1 Житие на Стефан Нови Изповедник, от Симеон Метафраст. ВНГ 1667	(29). ВНБС 21.11/96 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман, патриарх Константинополски. ВНГ 1104	(28). ВНБС 21.11/96 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман, патриарх Константинополски. ВНГ 1104
ВНБС 27.01/2 (?) (без край, добавено допълнително) Слово за пренасяне мощите на Йоан Златоуст от Козма Веститор. ВНГ 878	(30). ВНБС 21.11/46 Похвално слово за Въведение Богородично от Георги епископ Никомидийски. ВНГ 1108	(29). ВНБС 21.11/46 Похвално слово за Въведение Богородично от Георги епископ Никомидийски. ВНГ 1108
	(31) ⁷ . ВНБС 28.11/1 Житие на Стефан Нови Изповедник, от Симеон Метафраст. ВНГ 1667	(30). ВНБС 28.11/1 Житие на Стефан Нови Изповедник, от Симеон Метафраст. ВНГ 1667
		(допълнително) (49). ВНБС 14.09/10г Повест за обретеното на кръста от Александър мних. ВНГ 410

⁷ У БОГДАНОВИЌ, Д. *Каталог...*, с. 189 се отбелязва, че това житие няма край, но у К. Иванова (ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 327) такова нещо не е посочено, като обаче в ИВАНОВА, К. *Bibliotheca...*, с. 153 авторката посочва, че ръкописът е без край; в описа на ТУРИЛОВ, А. и Л. МОШКОВА, *Славянские рукописи...*, с. 379 е отбелязано че житието е без край, но не и че ръкописът е без край.

Таблица 2. Съпоставка на съдържанията на ръкописи от група 2 (Зогр 107 и Драг 700) и на ЦИАИ 182

ЦИАИ 182	Зогр 107	Драг 700
(1). ВНБС 01.09/II/1а Житие на св. Симеон Стълпник. ВНГ 1683с		(2*) ¹ . ВНБС 01.09/II 1д Житие на св. Симеон Стълпник. Запазени са само последните листове от Житието.
(2). ВНБС 01.09/I/1а Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст. ВНГ 820	(1). ВНБС 01.09/I/1а Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст. ВНГ 820	(1?) липса. Според съдържанието на кодекса е било включено Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст.
(3). ВНБС 06.09/I/3г Повест за чудото на арх. Михаил в Хоня от Архип Парамонар. ВНГ 1282		(3). ВНБС 06.09/I/3г Повест за чудото на арх. Михаил в Хоня от Архип Парамонар. ВНГ 1282
(4). ВНБС 08.09/3д Протоевангелие от Яков, архиепископ Йерусалимски. ВНГ 1046	(2). ВНБС 08.09/3д Протоевангелие от Яков, архиепископ Йерусалимски. ВНГ 1046	(4). ВНБС 08.09/3д Протоевангелие от Яков, архиепископ Йерусалимски. ВНГ 1046
(5). ВНБС 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1092	(3). ВНБС 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1092	(5). ВНБС 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски ВНГ 1092
(6). ВНБС 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1082	(4). ВНБС 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1082	(6). ВНБС 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1082
(7). ВНБС 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	(5). ВНБС 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	(8). ВНБС 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087

¹ Наличието на това произведение е отбелязано у ИВАНОВА, Кл. *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 181 (посочено е, че се намира на л. 1–56), където се твърди, че „не може със сигурност да се определи към коя група принадлежи“, текстът е без начало; в описите на ЮФУ, З. *За десеттомната колекция Студион...*, с. 211 и JUFU, J., V. BRATULESCU, O. MITRIC. *Manuscrise slavo-române din Moldova...*, с. 136 само е споменато, че е включено в кодекса.

(8). ВНБС 08.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна от Йоан презвитер Евийски. ВНГ 1117		
(9). ВНБС 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Студит. ВНГ 1112		(7). ВНБС 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Студит. ВНГ 1112
	(6). ВНБС 09.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна от Йоан презвитер Евийски. ВНГ 1117	(9). ВНБС 09.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна от Йоан, презвитер Евийски. ВНГ 1117
		(10). ВНБС 14.09/10б Повест за намирането на кръста, от Александър Мних. ВНГ 140
(10). ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446	(10). ВНБС 14.09./14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446	(14). ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446
(11). ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	(7). ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	(11). ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422
(12). ВНБС 14.09/76 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	(8). ВНБС 14.09/76 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	(12). ВНБС 14.09/76 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443
(13). ВНБС 14.09/4 Слово за Въздвижение на кръста от Василий Селевкийски. ВНГ 433	(11). ВНБС 14.09/4 Слово за Въздвижение на кръста от Василий Селевкийски. ВНГ 433	(15). ВНБС 14.09/4 Слово за Въздвижение на кръста от Василий Селевкийски. ВНГ 433
(14). ВНБС 14.09/9а Слово за Въздвижение на кръста от Пандолей презвитер. ВНГ 430	(9). ВНБС 14.09/9а Слово за Въздвижение на кръста от Пандолей презвитер. ВНГ 430	(13). ВНБС 14.09/9а Слово за Въздвижение на кръста от Пандолей презвитер. ВНГ 430
		(18). ВНБС 23.09/1 Слово за зачатие на Йоан Кръстител от Йоан Златоуст. ВНГ 848к

(15). ВНБС 26.09/2 Първа хомилия върху Евангелието от Йоан от Йоан Златоуст. ВНГ 923	(12). ВНБС 26.09/2 Първа хомилия върху Евангелието от Йоан от Йоан Златоуст. ВНГ 923	(21). ВНБС 26.09/2 Първа хомилия върху Евангелието от Йоан от Йоан Златоуст. ВНГ 923
(16). ВНБС 26.09/3 Похвала за еванг. Йоан Богослов от Йоан Златоуст. ВНГ 926	(13). ВНБС 26.09/3 Похвала за еванг. Йоан Богослов от Йоан Златоуст. ВНГ 926	(22). ВНБС 26.09/3 Похвала за еванг. Йоан Богослов от Йоан Златоуст. ВНГ 926
(17). ВНБС 06.10/4 Беседа за ап. Тома ВНГ 1838		(23). ВНБС 26.09/5 Похвално слово за еванг. Йоан от Йоан Екзарх ВНГ 923в
(17). ВНБС 06.10/4 Беседа за ап. Тома ВНГ 1838	Похвала за ап. Тома (?) присъства в съдържанието на кодекса.	(24). ВНБС 06.10/26 Деяние на ап. Тома (апокриф). ВНГ 1800
		(25). ВНБС 06.10/4 Беседа за ап. Тома ВНГ 1838
(18). ВНБС 09.10/1/1 Похвала за ап. Яков Алфеов от Никита Пафлагон. ВНГ 763	(14). ВНБС 09.10/1/1 Похвала за ап. Яков Алфеов от Никита Пафлагон. ВНГ 763	(26). ВНБС 09.10/1/1 Похвала за ап. Яков Алфеов от Никита Пафлагон. ВНГ 763
(19). ВНБС 14.10/II/1a Житие на Параскева- Петка Епиватска, Търновска от патриарх Евтимий. (разширена първична редакция)	(15). ВНБС 14.10/II/1a Житие на Параскева- Петка Епиватска, Търновска от патриарх Евтимий. (разширена първична редакция)	(28). ВНБС 14.10/II/1a Житие на Параскева-Петка Епиватска, Търновска от патриарх Евтимий. (разширена първична редакция)
(20). ВНБС 18.10/1 Похвално слово за евангелист Лука от Теодор Дафнопат. ВНГ 993f	(16). ВНБС 18.10/1 Похвално слово за евангелист Лука от Теодор Дафнопат. ВНГ 993f	(29). ВНБС 18.10/1 Похвално слово за евангелист Лука от Теодор Дафнопат. ВНГ 993f
(21). ВНБС 19.10/1/1 Мъчение на Уар от Симеон Метафраст. ВНГ 1863		

(22). ВНБС 19.10/II/1а Житие на св. Иван Рилски от патриарх Евтимий (без разширението с Рилската повест от Владислав Граматик).	(17). ВНБС 19.10/II/1а Житие на св. Иван Рилски от патриарх Евтимий (без разширението с Рилската повест от Владислав Граматик).	(30). ВНБС 19.10/II/1а Житие на св. Иван Рилски от патриарх Евтимий (без разширението с Рилската повест от Владислав Граматик).
(23). ВНБС 20.10/1 Мъчение на Артемий. ВНГ 170	(18). ВНБС 20.10/1 Мъчение на Артемий. ВНГ 170	(31). ВНБС 20.10/1 Мъчение на Артемий. ВНГ 170
		(32). ВНБС 21.10/I/1 Житие на Иларион Велики. ВНГ 753
(24). ВНБС 21.10/II/1 Житие на Иларион Мъгленски от патриарх Евтимий.	(19). ВНБС 21.10/II/1 Житие на Иларион Мъгленски от патриарх Евтимий.	(33). ВНБС 21.10/II/1 Житие на Иларион Мъгленски от патриарх Евтимий.
		(36). ВНБС 26.10/1 Мъчение и чудеса на св. Димитър Солунски. (гръц. текст неидентифициран).
		(38). ВНБС 26.10/4г Мъчение на св. Димитър (дометафрастово) ВНГ 497
(25). ВНБС 26.10/4а Мъчение на св. Димитър (дометафрастово) ВНГ 497	(20). ВНБС 26.10/4а Мъчение на св. Димитър (дометафрастово) ВНГ 497	(37). ВНБС 26.10/4а Мъчение на св. Димитър (дометафрастово) ВНГ 497
(26). ВНБС 03.11/1 Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лида от Аркадий Кипърски. ВНГ 684	(21). ВНБС 03.11/1 Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лида от Аркадий Кипърски. ВНГ 684	(41). ВНБС 03.11/1 Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лида от Аркадий Кипърски. ВНГ 684
(27). ВНБС 08.11/3 Похвално слово за Събора на безплътните от Йоан Евхаитски. ВНГ 128	(22). ВНБС 08.11/3 Похвално слово за Събора на безплътните от Йоан Евхаитски. ВНГ 128	(43). ВНБС 08.11/3 Похвално слово за Събора на безплътните от Йоан Евхаитски. ВНГ 128
(28). ВНБС 08.11/12 Беседа за серафимите от Йоан Златоуст (Шеста беседа от „Маргарит“). ВНГ 124	(23). ВНБС 08.11/12 Беседа за серафимите от Йоан Златоуст (Шеста беседа от „Маргарит“). ВНГ 124	(44). ВНБС 08.11/12 Беседа за серафимите от Йоан Златоуст (Шеста беседа от „Маргарит“). ВНГ 124

(29). ВНБС 08.11/7 Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски.	(24). ВНБС 08.11/7 Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски.	(45). ВНБС 08.11/7 Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски.
(30). ВНБС 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНГ 1107	(25). ВНБС 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНГ 1107	
(31). ВНБС 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий архиепископ Константинополски. ВНГ 1149	(26). ВНБС 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий архиепископ Константинополски. ВНГ 1149	
(32). ВНБС 21.11/16 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман архиепископ Константинополски. ВНГ 1103		
(33). ВНБС 28.11/1 Житие на Стефан Нови изповедник от Симеон Метафраст. ВНГ 1667	(27). ВНБС 28.11/1 Житие на Стефан Нови изповедник от Симеон Метафраст. ВНГ 1667	
ВНБС 27.01/2 (?) (без край, добавено допълнително) Слово за пренасяне мощите на Йоан Златоуст от Козма Веститор. ВНГ 878		

Таблица 3. Съпоставка на съдържанията на ръкописи от група 3 (РМ 4/5 и Гилф 56) и ЦИАИ 182

ЦИАИ 182	РМ 4/5	Гилф 56
(1). ВНBS 01.09/II/1a Житие на св. Симеон Стълпник. ВНГ 1683с	ВНBS 01.09/II/1в Житие на св. Симеон Стълпник. ВНГ 1683с (допълнително за празника, в края на кодекса)	
(2). ВНBS 01.09/I/1a Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст. ВНГ 820	(1). ВНBS 01.09/I/1a Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст. ВНГ 820	(1). ВНBS 01.09/I/1аа Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст. ВНГ 820 (край от произведението)
(3). ВНBS 06.09/I/3г Повест за чудото на архангел Михаил в Хоня, от Архип Парамонар. ВНГ 1282	(2). ВНBS 06.09/I/3г Повест за чудото на архангел Михаил в Хоня, от Архип Парамонар. ВНГ 1282	(2). ВНBS 06.09/I/3г Повест за чудото на архангел Михаил в Хоня, от Архип Парамонар. ВНГ 1282
(4). ВНBS 08.09/Зд Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНГ 1046	(3). ВНBS 08.09/Зд Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНГ 1046	(3). ВНBS 08.09/Здв Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. (без край) ВНГ 1046
(5). ВНBS 08.09/1a Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1092	(4). ВНBS 08.09/1a Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1092	(4). ВНBS 08.09/1аб (без начало) Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1092
(6). ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1082	(5). ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1082	(5). ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНГ 1082
(7). ВНBS 08.09/6a Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	(6). ВНBS 08.09/6a Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	(6). ВНBS 08.09/6a Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087

(8). ВНБС 08.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна от Йоан, презвитер Евийски. ВНГ 1117	(7). ВНБС 08.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна от Йоан, презвитер Евийски. ВНГ 1117	(7). ВНБС 08.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна от Йоан, презвитер Евийски. ВНГ 1117
(9). ВНБС 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Студит. ВНГ 1112	(8). ВНБС 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Студит. ВНГ 1112	
(10). ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446	(9). ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446	(8). ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446
(11). ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	(10). ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	
(12). ВНБС 14.09/76 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	(11). ВНБС 14.09/76 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	
(13). ВНБС 14.09/4 Слово за Въздвижение на кръста от Василий Селевкийски. ВНГ 433	(12). ВНБС 14.09/4 Слово за Въздвижение на кръста от Василий Селевкийски. ВНГ 433	(9). ВНБС 14.09/4 Слово за Въздвижение на кръста от Василий Селевкийски. ВНГ 433
(14). ВНБС 14.09/9а Слово за Въздвижение на кръста от Пандолей презвитер. ВНГ 430	(13). ВНБС 14.09/9а Слово за Въздвижение на Кръста от Пандолей презвитер. ВНГ 430	
	(14). ВНБС 14.09/10г Повест за обретението на кръста от Александър, монах Кипърски. ВНГ 410	(10). ВНБС 14.09/10г Повест за обретението на кръста от Александър, монах Кипърски. ВНГ 410

	(16). ВНБС 23.09/16 Слово за зачатие на Йоан Кръстител. ВНГ 848к	(12). ВНБС 23.09/16 Слово за зачатие на Йоан Кръстител. ВНГ 848к
(15). ВНБС 26.09/2 Първа хомилия върху Евангелието от Йоан от Йоан Златоуст. ВНГ 923	(17). ВНБС 26.09/2 Първа хомилия върху Евангелието от Йоан от Йоан Златоуст. ВНГ 923	(13). ВНБС 26.09/2 Първа хомилия върху Евангелието от Йоан от Йоан Златоуст. ВНГ 923
(16). ВНБС 26.09/3 Похвала за евангелист Йоан Богослов. ВНГ 926	(18). ВНБС 26.09/3 Похвала за евангелист Йоан Богослов. ВНГ 926	(14). ВНБС 26.09/3 Похвала за евангелист Йоан Богослов. ВНГ 926
(17). ВНБС 06.10/4 Беседа за ап. Тома. ВНГ 1838	(19). ВНБС 06.10/4 Беседа за ап. Тома. ВНГ 1838	(17) ¹ . ВНБС 06.10/4 Беседа за ап. Тома ВНГ 1838
(18). ВНБС 09.10/1/1 Похвала за ап. Яков Алфеов от Никита Пафлагон. ВНГ 763	(20). ВНБС 09.10/1/1 Похвала за ап. Яков Алфеов от Никита Пафлагон. ВНГ 763	(15). ВНБС 09.10/1/1 Похвала за ап. Яков Алфеов от Никита Пафлагон. (нарушен календарен ред и място, преди 30.09) ВНГ 763
(19). ВНБС 14.10/II/1a Житие на Параскева- Петка Епиватска, Търновска от патриарх Евтимий. (разширена първична редакция)	(21). ВНБС 14.10/II/1г Житие на Параскева- Петка Епиватска, Търновска от патриарх Евтимий. (разширена първична редакция + добавка на Григорий Цамблак, поместена в края на кодекса)	(18). ВНБС 14.10/II/1г Житие на Параскева- Петка Епиватска, Търновска от патриарх Евтимий. (разширена редакция + добавка на Григорий Цамблак)
(20). ВНБС 18.10/1 Похвално слово за еванг. Лука от Теодор Дафнопат. ВНГ 993f	(22). ВНБС 18.10/1 Похвално слово за еванг. Лука от Теодор Дафнопат. ВНГ 993f	(19). ВНБС 18.10/1 Похвално слово за еванг. Лука от Теодор Дафнопат. ВНГ 993f

¹ Преписът не е отбелязан в статията, посветена на произведението у ИВАНОВА, Кл. *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 210, но присъства в ХРИСТОВА, Б., В. ЗАГРЕБИН, Г. ЕНИН, Е. ШВАРЦ. *Славянские рукописи болгарского происхождения...*, с. 201; в дигитализираното копие на ръкописа се намира на л. 128а–130.

(21). ВНБС 19.10/1/1 Мъчение на Уар от Симеон Метафраст. ВНГ 1863	(23). ВНБС 19.10/1/1 Мъчение на Уар от Симеон Метафраст. ВНГ 1863	(21). ВНБС 19.10/1/1 Мъчение на Уар от Симеон Метафраст. ВНГ 1863
(22). ВНБС 19.10/II/1a Житие на св. Иван Рилски от патриарх Евтимий. (без разширението с Рилската повест на Владислав Граматик).	(24). ВНБС 19.10/II/16 Житие на св. Иван Рилски от патриарх Евтимий. (текстът на патриарх Евтимий е разширен с Рилската повест на Владислав Граматик).	(20). ВНБС 19.10/II/1a Житие на св. Иван Рилски от патриарх Евтимий. (текстът на патриарх Евтимий е разширен с Рилската повест на Владислав Граматик)
(23). ВНБС 20.10/1 Мъчение на Артемий. ВНГ 170	(25). ВНБС 20.10/1 Мъчение на Артемий. ВНГ 170	(22). ВНБС 20.10/1 Мъчение на Артемий. ВНГ 170
		(23). ВНБС 21.10/1/16 Житие на Иларион Велики. ВНГ 753
(24). ВНБС 21.10/II/1 Житие на Иларион Мъгленски от патриарх Евтимий.	(26). ВНБС 21.10/II/1 Житие на Иларион Мъгленски от патриарх Евтимий.	(24). ВНБС 21.10/II/1 Житие на Иларион Мъгленски от патриарх Евтимий.
(25). ВНБС 26.10/4a Мъчение на св. Димитър. (дометафр.) ВНГ 497	(27). ВНБС 26.10/4a Мъчение на св. Димитър. (дометафр.) ВНГ 497	(26). ВНБС 26.10/4a Мъчение на св. Димитър. (дометафр.) ВНГ 497
	(28). ВНБС 26.10/6a Беседа за св. Димитър от Григорий Палама. ВНГ 546	
(26). ВНБС 03.11/1 Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лида, от Аркадий Кипърски. ВНГ 684	(29). ВНБС 03.11/1 Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лида, от Аркадий Кипърски. ВНГ 684	
(27). ВНБС 08.11/3 Слово за Събора на безплътните от Йоан Евхаитски. ВНГ 128		(27). ВНБС 08.11/3 Слово за Събора на безплътните от Йоан Евхаитски. ВНГ 128

(28). ВНБС 08.11/12 Беседа за серафимите от Йоан Златоуст. (Шеста беседа от „Маргарит“) ВНГ 124	(30). ВНБС 08.11/12 Беседа за серафимите от Йоан Златоуст. (Шеста беседа от „Маргарит“) ВНГ 124	(28). ВНБС 08.11/12 Беседа за серафимите от Йоан Златоуст. (Шеста беседа от „Маргарит“) ВНГ 124
(29). ВНБС 08.11/7 Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски.	(31). ВНБС 08.11/7 Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски.	(29). ВНБС 08.11/7 Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски.
(30). ВНБС 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНГ 1107	(32). ВНБС 21.11/5в Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български (без край) ВНГ 1107	(30). ВНБС 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНГ 1107
(31). ВНБС 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий архиепископ Константинополски. ВНГ 1149	(33*) ² . ВНБС 21.11/86а Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий архиепископ Константинополски (без начало). ВНГ 1149	(31). ВНБС 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий архиепископ Константинополски. ВНГ 1149
(32). ВНБС 21.11/16 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман партиарх Константинополски. ВНГ 1103	(34). ВНБС 21.11/16 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман партиарх Константинополски. ВНГ 1103	(33). ВНБС 21.11/16 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман партиарх Константинополски. ВНГ 1103
	(35). ВНБС 21.11/96 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман патриарх Константинополски. ВНГ 1104	(32). ВНБС 21.11/96 Похвално слово за Въведение Богородично от Герман патриарх Константинополски. ВНГ 1104

² Това похвално слово не е отбелязано в описа на Стространов 1902, но присъства, според К. Иванова (ИВАНОВА, Кл. *Bibliotheca Hagiographica...*, с. 313) като второ поред слово за празника Въведение Богородично на л. 195–197 в кодекса.) (Според Спространов, Е. *Опис на ръкописите...*, с. 87 на л. 194а–199а се открива Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт Български).

	(36). ВНБС 21.11/46 Похвално слово за Въведение Богородично от Георги еп. Никомидийски. ВНГ 1108	(34). ВНБС 21.11/46 Похвално слово за Въведение Богородично от Георги еп. Никомидийски. ВНГ 1108
(33). ВНБС 28.11/1 Житие на Стефан Нови изповедник от Симеон Метафраст. ВНГ 1667	(37). ВНБС 28.11/1 Житие на Стефан Нови изповедник от Симеон Метафраст. ВНГ 1667	(35). ВНБС 28.11/1 Житие на Стефан Нови изповедник от Симеон Метафраст. ВНГ 1667
ВНБС 27.01/2 (?) (без край) Слово за пренасяне мощите на Йоан Златоуст от Козма Веститор (добавено допълнително) ВНГ 878	ВНБС 27.01/2 Слово за пренасяне мощите на Йоан Златоуст от Козма Веститор (добавено допълнително в края на кодекса) ВНГ 878	(37). ВНБС 27.01/2 Слово за пренасяне мощите на Йоан Златоуст от Козма Веститор ВНГ 878

Таблица 4. Съпоставка на съдържанието на ръкописите ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301, Зогр 107, Драг 700, РМ 4/5, Гилф 56 (групи от произведения за празника Рождество Богородично за 08.09., както и такива, които са поместени за 09.09. – Благовещение на Йоаким и Анна в два от представените ръкописи, но са включени за 08.09 в други от тях)

ЦИАИ 182	Хил 496	РАН 301	Зогр 107	Драг 700	РМ 4/5	Гилф 56
ВНBS 08.09/3д Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНG 1046	Липса?	ВНBS 08.09/3д Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНG 1046	ВНBS 08.09/3д Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНG 1046	ВНBS 08.09/3д Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНG 1046	ВНBS 08.09/3д Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНG 1046	ВНBS 08.09/3дв Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. (без край) ВНG 1046
ВНBS 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1092	ВНBS 08.09/1аа (без начало). Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1092	ВНBS 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1092	ВНBS 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1092	ВНBS 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски ВНG 1092	ВНBS 08.09/1а Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1092	ВНBS 08.09/1аб (без начало) Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1092
ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1082	ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1082	ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски ВНG 1082	ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1082	ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1082	ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1082	ВНBS 08.09/5 Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНG 1082

ВНБS 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	ВНБS 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	ВНБS 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	ВНБS 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	ВНБS 08.09/6 Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	ВНБS 08.09/6а Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087	ВНБS 08.09/6а Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНГ 1087
ВНБS 08.09/2 Слово за благовещението на Йоаким и Анна и за Рождество Богородично от Йоан презвитер Евийски. ВНГ 1117	ВНБS 08.09/2 Слово за благовещението на Йоаким и Анна и за Рождество Богородично от Йоан презвитер Евийски. ВНГ 1117	ВНБS 08.09/2 Слово за благовещението на Йоаким и Анна и за Рождество Богородично от Йоан презвитер Евийски. ВНГ 1117	ВНБS 09.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна от Йоан презвитер Евийски. ВНГ 1117	ВНБS 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ 1112	ВНБS 08.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна и за Рождество Богородично от Йоан презвитер Евийски. ВНГ 1117	ВНБS 08.09/2 Слово за Благовещението на Йоаким и Анна и за Рождество Богородично от Йоан презвитер Евийски. ВНГ 1117
ВНБS 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ1112	(*) ¹ . ВНБS 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ1112	ВНБS 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ1112	ВНБS 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ1112	ВНБS 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ 1112	ВНБS 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ 1112	ВНБS 08.09/7 Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНГ 1112

¹ Това слово е отбелязано със звездичка, тъй като присъства на л. 36б–47б, според описа на ръкописа у БОГДАНОВИЃЪ, Д. *Каталог на църковните рукописа...*, с. 189, но е пропуснато у ВНБS, с. 197. Не е ясно дали произведеното присъства в ръкописа. Във всеки случай присъствието му би било предположително, предвид връзките между съставите на ЦИАИ 182 и Хил 496.

Таблица 5. Съпоставка между съдържанието на ръкописите ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301, Зогр 107, Драг 700, РМ 4/5, Гилф 57 (групи от произведения за празника Въздвижение на кръста, вкл. поместени допълнително в кодексите творби за 14.09)

ЦИАИ 182	Хил 496	РАН 301	Зогр 107	Драг 700	РМ 4/5	Гилф 56
ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446	ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446		ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	ВНБС 14.09/10б Повест за обретението на кръста от Александър Мних. ВНГ 140	ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446	ВНБС 14.09/14а Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНГ 446
ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422		ВНБС 14.09/7б Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	ВНБС 14.09/1 Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 422	ВНБС 14.09/4 Слово за Въздвижение на кръста от Василий Селевкийски. ВНГ 433
ВНБС 14.09/7б Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	ВНБС 14.09/7б Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443		ВНБС 14.09/9а Слово за Въздвижение на кръста от Пантолей презвитер. ВНГ 430	ВНБС 14.09/7б Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	ВНБС 14.09/7б Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНГ 443	ВНБС 14.09/10г Повест за обретението на кръста от Александър Мних. ВНГ 410

Таблица 6. Съпоставка между съставите на ръкописите ЦИАИ 182, Хил 496, РАН 301, Зогр 107, Драг 706*, РМ 4/5, Гилф 56 (групи от произведения за празника Въведение Богородично, 21.11).

ЦИАИ 182	Хил 496	РАН 301	Зогр 107	Драг 706*	РМ 4/5	Гилф 56
ВНBS 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНГ 1107	ВНBS 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий патриарх Константи- нополски. ВНГ 1149	ВНBS 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий патриарх Константи- нополски. ВНГ 1149	ВНBS 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНГ 1107	ВНBS 21.11/5a ¹ Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. (без начало) ВНГ 1107	ВНBS 21.11/5в Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български (без край). ВНГ 1107	ВНBS 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНГ 1107
ВНBS 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий патриарх Константи- нополски. ВНГ 1149	ВНBS 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български.	ВНBS 21.11/5 Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български	ВНBS 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий патриарх Константи- нополски. ВНГ 1149	ВНBS 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий патриарх Константи- нополски. ВНГ 1149	ВНBS 21.11/86а Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий патриарх Константи- нополски (без начало) ВНГ 1149	ВНBS 21.11/86 Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий патриарх Константи- нополски. ВНГ 1149

* Групата от произведения за празника Въведение Богородично в ръкопис Драг 706 е включена в таблицата като допълнителна, тъй като ръкопис Драг 700 не съдържа текстове за празника (бел. 29).

¹ У ЮФУ, 3. *За десеттомната колекция Студион...*, с. 317 само е посочено, че на първата страница се е намирало заглавие на първа статия – *Слово за Въведение Богородично от Теофилакт Български*, докато у ВНBS, с. 311 е посочено, че произведението (без начало) се открива на л. 1-6 от кодекса.

ПРОИЗВЕДЕНИЯ

(в съответните редакции и според класификацията им в ВНБС),
ВКЛЮЧЕНИ В ТАБЛИЦИ 1, 2 И 3 И В ТАБЛИЦИ 4, 5, 6
(ПАНИГИРИЧНО ЯДРО):

- ❖ Житие на св. Симеон Стълпник. ВНБС 01.09/II/1a
- ❖ Слово за началото на индикта от Йоан Златоуст. ВНБС 01.09/I/1a
- ❖ Слово за началото на индикта от Евтимий Синкел. ВНБС 01.09/I/2 (единствен препис в ръкопис РАН 301)
- ❖ Повест за чудото на архангел Михаил в Хоня от Архип Парамонар. ВНБС 06.09/I/3г
- ❖ Протоевангелие от Яков архиепископ Йерусалимски. ВНБС 08.09/3д
- ❖ Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНБС 08.09/1a
- ❖ Слово за Рождество Богородично от Андрей Критски. ВНБС 08.09/5
- ❖ Слово за Рождество Богородично от Йоан Дамаскин. ВНБС 08.09/6
- ❖ Слово за благовещението на Йоаким и Анна и за Рождество Богородично от Йоан, презвитер Евийски. ВНБС 08.09/2
- ❖ Слово за Рождество Богородично от Теодор Нови изповедник. ВНБС 08.09/7
- ❖ Слово за Въздвижение на кръста от Йоан Златоуст. ВНБС 14.09/14a
- ❖ Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНБС 14.09/1
- ❖ Слово за Въздвижение на кръста от Андрей Критски. ВНБС 14.09/76
- ❖ Слово за Въздвижение на кръста от Василий Селевкийски. ВНБС 14.09/4
- ❖ Слово за Въздвижение на кръста от Пандолей презвитер. ВНБС 14.09/9a
- ❖ Повест за обретенето на кръста от Александър Мних. ВНБС 14.09/10г
- ❖ Слово за зачатие на Йоан Кръстител от Йоан Златоуст. ВНБС 23.09/16
- ❖ Първа хомилия върху Евангелието от Йоан от Йоан Златоуст. ВНБС 26.09/2
- ❖ Похвала за евангелист Йоан Богослов от Йоан Златоуст. ВНБС 26.09/3
- ❖ Беседа за ап. Тома. ВНБС 06.10/4
- ❖ Похвала за ап. Яков Алфеов от Никита Пафлагон. ВНБС 09.10/I/1
- ❖ Житие на препод. Параскева-Петка Епиватска, Търновска от патриарх Евтимий:
  - ВНБС 14.10/II/1a (разширена първична редакция)
  - ВНБС 14.10/II/1б (съкратена първична редакция)
  - ВНБС 14.10/II/1г (разширена редакция с разказ за пренасяне на мощите от Григорий Цамблак)
- ❖ Похвално слово за евангелист Лука от Теодор Дафнопат. ВНБС 18.10/1
- ❖ Мъчениена мъч. Уар от Симеон Метафраст. ВНБС 19.10/I/1
- ❖ Житие на св. Иван Рилски от патриарх Евтимий:
  - ВНБС 19.10/II/1a – без разширението с Рилската повест на Владислав Граматик.
  - ВНБС 19.10/II/1б – текстът на патриарх Евтимий, разширен с Рилската повест на Владислав Граматик.
- ❖ Мъчение на Артемий. ВНБС 20.10/1

- ❖ Житие на Иларион Мъгленски от патриарх Евтимий. ВНБС 21.10/II/1
- ❖ Мъчение на св. Димитър (дометафрастово). ВНБС 26.10/4а
- ❖ Похвално слово за обновяването на храма на св. Георги в Лидда от Аркадий Кипърски. ВНБС 03.11/1
- ❖ Слово за Събора на безплътните сили от Йоан Евхаитски. ВНБС 08.11/3
- ❖ Беседа за серафимите от Йоан Златоуст (Шеста беседа от „Маргарит“). ВНБС 08.11/12
- ❖ Похвално слово за архангелите Михаил и Гавриил от Климент Охридски. ВНБС 08.11/7
- ❖ Похвално слово за Въведение Богородично от Теофилакт архиепископ Български. ВНБС 21.11/5
- ❖ Похвално слово за Въведение Богородично от Тарасий патриарх Константинополски. ВНБС 21.11/8б
- ❖ Похвално слово за Въведение Богородично от Герман патриарх Константинополски.
- ❖ ВНБС 21.11/1б
- ❖ Похвално слово за Въведение Богородично от Герман патриарх Константинополски. ВНБС 21.11/9б
- ❖ Похвално слово за Въведение Богородично от Георги епископ Никомидийски:
ВНБС 21.11/4б
ВНБС 21.11/4а
- ❖ Житие на Стефан Нови иповедник от Симеон Метафраст. ВНБС 28.11/1
- ❖ Слово за пренасяне мощите на Йоан Златоуст от Козма Веститор. ВНБС 27.01/2

THE PANEGYRIC OF DYAK ANDREY OF 1425 COMPARED TO THE CLOSEST SOUTH SLAVONIC MANUSCRIPTS

Abstract. The author examines the comparison between the contents of manuscript No. 182, Ecclesiastical Historical and Archival Institute of the Patriarchate of Bulgaria, Sofia – the homiliary of Dyak Andrey from year 1425 and six other manuscripts, divided into three groups. The comparison of the contents of manuscripts, included in the first group and those in the second and third groups reveals the peculiarities of the composition of manuscripts written with Resava orthography in Mont Athos. Their chronology is the same as the Panegyric of Dyak Andrey which was created in Belgrade during the reign of despot Stefan Lazarevic (1402–1427) and by the order of Serbian patriarch Nikon, attested in the colophon to the manuscript.

Keywords: homiliary, Dyak Andrey, EHA1 182, Hilandar 496, BAR 301, Zograf 107, Dragomirna 700, Rila monastery 4/5, Hilferding 56

Elisaveta Nencheva, PhD

Department of Old Bulgarian Literature

Institute for Literature, Bulgarian Academy of Sciences,

52 Shipchencki Prohod Blvd., Block 17, Sofia 1113, Bulgaria

E-mail: elis.nencheva@abv.bg